

Załącznik do
Uchwały Nr XVI/206/08
Rady Miejskiej w Białej
z dnia 30 czerwca 2008r.

**STRATEGIA INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY BIAŁA
NA LATA 2008-2018**

MAJ 2008

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	6
1.1. TŁO I PRZYCZYNY	7
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE	9
1.3. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	11
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	27
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	28
2.2. DEMOGRAFIA.....	30
2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	34
2.4. KWESTIA DZIECKA	46
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.....	49
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ.....	57
2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	60
2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI	64
2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY	65
2.10. ANALIZA SWOT	73
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	83
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	87
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	90
3.1. MISJA	91
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ	92
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	102
4. UWAGI KOŃCOWE	109

WPROWADZENIE

Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy. W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w **Ośrodku Pomocy Społecznej w Białej** przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

W pracach nad strategią uczestniczyli eksperci, specjaliści, przedstawiciele środowisk kultury, szkolnictwa, ochrony zdrowia, sądownictwa, policji, pomocy społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych i samorządu lokalnego, radni, sołtysi, mieszkańcy gminy.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Biała na lata 2008-2018 składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wstępnej, diagnostycznej i programowej.

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu – są w niej przedstawione: aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna, oraz analiza dokumentów strategicznych, z którymi powinna korespondować strategia.

Część diagnostyczna dokumentu zawiera charakterystykę gminy, informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej jej mieszkańców oraz diagnozę problemów

społecznych gminy, opartą na badaniu źródeł zastanych oraz analizie specjalnie skonstruowanych do tego celu ankiet i wywiadów. Diagnoza obejmuje następujące kwestie:

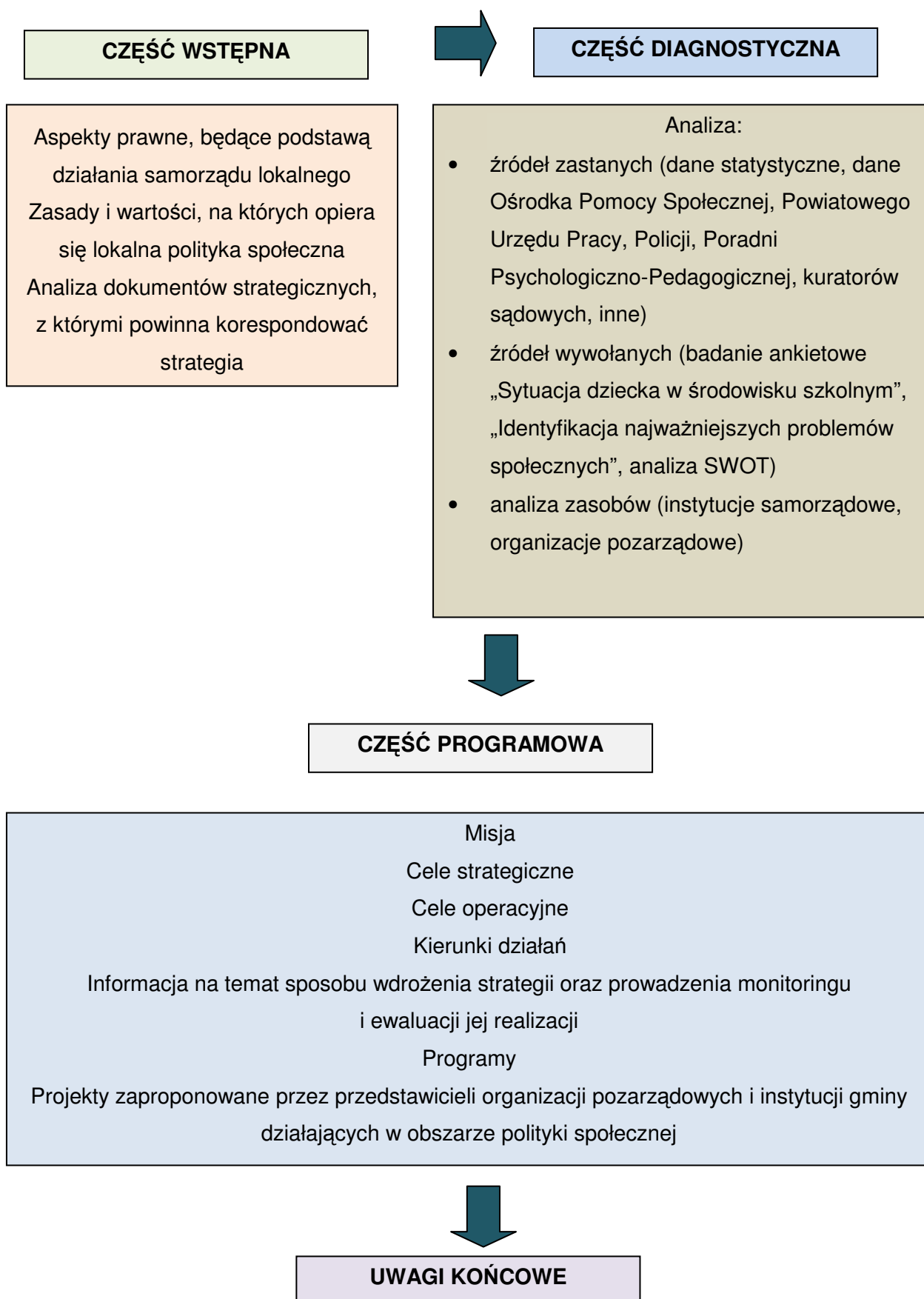
1. Marginalizacja i wykluczenie w perspektywie Ośrodka Pomocy Społecznej;
2. Kwestia dziecka;
3. Kwestia osób bezrobotnych;
4. Kwestia uzależnień;
5. Kwestia niepełnosprawności;
6. Kwestia przestępczości;
7. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych na terenie gminy;
8. Analiza SWOT;
9. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie problemów społecznych.

W podsumowaniu części diagnostycznej, po nałożeniu wyników dokonanej analizy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, zostały wskazane najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski władz lokalnych, a są one treścią części programowej dokumentu. Ponadto pokazany został związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego.

W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej miasta na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji. Część programowa dokumentu zawiera również projekty zaproponowane przez przedstawicieli organizacji pozarządowych i instytucji gminy działających w obszarze polityki społecznej.

Przedstawienie graficzne metodologii opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Biała na lata 2008-2018 prezentuje poniżej zamieszczony diagram.

METODOLOGIA OPRAWOWANIA DOKUMENTU

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, oraz zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna. Ponadto zawiera ona analizę dokumentów programowych opracowanych na poziomie kraju, województwa, powiatu i gminy, z którymi powinna korespondować strategia.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 992 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 86 poz. 732 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądanego, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości”, inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym

wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.

4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;

- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.3. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze

programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.3.1. STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ NA LATA 2007-2013

Skonstruowana przez zespół ekspertów Strategia Polityki Społecznej na lata 2007-2013 została przyjęta przez Radę Ministrów 13 września 2005 r. jako krajowa odpowiedź na postulowaną w krajach UE potrzebę intensyfikacji wysiłków na rzecz integracji społecznej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz prowadzenie takiej polityki przez państwa członkowskie, która zapewni równomierny rozwój wszystkich środowisk społecznych.

Strategia w szczególny sposób odpowiada na postulowany w dokumentach europejskich rozwój spójności, potwierdzony i rozbudowany w Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej z 2004 r., która była oparta na raporcie „Dostęp do praw społecznych w Europie”. W powyższych dokumentach traktuje się jako oczywistą myśl, że odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna stanowi inwestycję, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom i całemu społeczeństwu. Działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach, m.in. na rynku pracy.

W Strategii ujęto istotne założenia Europejskiego Modelu Społecznego Unii Europejskiej i Rady Europy, takie jak:

- odpowiedzialność państwa za poziom i jakość życia wszystkich obywateli wyrażająca się m.in. w aktywnym przeciwdziałaniu rosnącemu ubóstwu i nadmiernemu rozwarstwieniu społecznemu;
- oparcie polityki społecznej na prawach społecznych i socjalnych, których katalog zawiera Zrewidowana Europejska Karta Społeczna – podstawowy dla Europejskiego Modelu Społecznego dokument Rady Europy, jak i Karta Podstawowych Praw Unii Europejskiej włączona w całości do projektu Traktatu Konstytucyjnego;
- wielosektorowość i wielopoziomowość polityki społecznej, w której ważną rolę do odegrania mają sektor obywatelski i rynkowy oraz władze regionalne i lokalne przy aktywnej postawie państwa realizującego interes wspólny i chroniącego najbardziej podatnych na wykluczenie społeczne;

- uznanie znaczenia mocnych i trwałych więzi rodzinnych i społecznych za jeden z istotnych czynników zapobiegających powstawaniu problemów społecznych i gospodarczych;
- uwzględnianie czynników demograficznych w planowaniu polityki społecznej, a szczególnie takich zjawisk, jak zmieniająca się struktura wiekowa społeczeństwa, zmiany wzorów życia rodzinnego oraz migracje.

Warto zauważyć, że Strategia Polityki Społecznej w swej treści uwzględnia rekomendacje sformułowane w: Strategii Polityki Społecznej na lata 2002-2005. Praca i zabezpieczenie społeczne; Narodowej Strategii Integracji Społecznej; Założeniach polityki ludnościowej w Polsce; Krajowego Planu Działań na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004-2006; Strategii Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2007-2013; Strategii rozwoju edukacji na lata 2007-2013; Strategii Państwa dla Młodzieży na lata 2003-2012; Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013.

Niniejszy dokument jest zgodny ze wskazanymi wyżej założeniami strategii polityki społecznej.

1.3.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei, które Polska w pełni zaakceptowała i oficjalnie potwierdziła poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu programów zdrowia publicznego obejmujących kobiety i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.3.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla

aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz instytucje charytatywne, kościoły i związki wyznaniowe. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.3.4. NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007-2013 (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI 2007-2013)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Europejskiej, ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, przygotowano strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy z uwzględnieniem innych polityk Unii Europejskiej. Projekt tego dokumentu Komisja Europejska opublikowała w dniu 5 lipca 2005 r. pod nazwą „Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie: Strategiczne Wytyczne Wspólnoty 2007-2013” (SWW). Dokument ten zaleca każdemu funduszowi realizację celu priorytetowego, którym jest promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty. Uwzględnienia przy tym zalecenia KE w zakresie polityki gospodarczej oraz zatrudnienia – Zintegrowany Pakiet Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005-2008 (ZPW).

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia określają działania o charakterze rozwojowym, jakie rząd polski zamierza podjąć w latach 2007-2013 w zakresie promowania trwałego wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. NSRO służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych. Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej.

W wyniku przeprowadzonej analizy, która wykazała różnice poziomu społecznego-gospodarczego rozwoju kraju oraz poszczególnych jego regionów w stosunku do innych krajów UE, oraz w odpowiedzi na wyzwania Strategii Lizbońskiej i cele Zintegrowanego Pakietu Wytycznych, których instrumentem realizacji na gruncie krajowym jest Krajowy Program Reform, sformułowano cel strategiczny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Zakłada on tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągnąć będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSRO realizują je jednocześnie aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSRO są m.in.:

- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
- poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;

- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

1.3.5. PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI

Najważniejszym instrumentem finansowym polityki społecznej Unii Europejskiej jest Europejski Fundusz Społeczny. Finansuje on działania państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich w celu osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej oraz wysokiego poziomu zatrudnienia. Zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO) całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007-2013 została ujęta w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie budowy struktur administracyjnych państwa.

Problematyka integracji społecznej została ujęta w dwóch priorytetach tego Programu, tj. w realizowanym na poziomie centralnym priorytecie I „Zatrudnienie i integracja społeczna” oraz w realizowanym na poziomie regionalnym priorytecie VII „Promocja integracji społecznej”. W ramach tych priorytetów przewidziano następujące działania odnoszące się do problematyki integracji społecznej:

- Priorytet I – Działanie 1.2. „Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej”, którego cel zakłada podniesienie jakości i efektywności funkcjonowania instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej poprzez rozszerzanie realizowanych przez nie usług, poprawę systemu monitorowania i oceny efektywności podejmowanych działań oraz inwestycje w rozwój kwalifikacji i kompetencji kadr;
- Priorytet I – Działanie 1.3. „Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej”, którego celem jest opracowywanie, wdrażanie i promocja ogólnopolskich i ponadregionalnych rozwiązań z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej, skierowanych do grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym w szczególności: młodzieży zagrożonej

wykluczeniem społecznym, osób pozbawionych wolności, osób niepełnosprawnych oraz członków społeczności romskiej, a także upowszechnianie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego oraz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn w dostępie do zatrudnienia;

- Priorytet VII – Działanie 7.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji”, którego cel zakłada rozwijanie aktywnych form integracji społecznej i umożliwianie dostępu do nich osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz poprawę skuteczności funkcjonowania instytucji pomocy społecznej w regionie;
- Priorytet VII – Działanie 7.2. „Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej”, którego celem jest poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej;
- Priorytet VII – Działanie 7.3. „Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji”, którego cel zakłada wsparcie dla rozwoju inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych, przyczyniające się do realizacji strategii rozwoju kapitału ludzkiego na terenach wiejskich.

Pośrednio dla problematyki integracji społecznej istotne jest również wyznaczone w ramach Priorytetu V – Działanie 5.4 „Rozwój potencjału trzeciego sektora”, którego cel zakłada wspieranie potencjału organizacji pozarządowych w celu ich efektywnego i profesjonalnego uczestnictwa w mechanizmach partnerstwa, szczególnie w obszarach istotnych dla realizacji Strategii Lizbońskiej i Krajowego Programu Reform.

1.3.6. WOJEWÓDZKA STRATEGIA INTEGRACJI I POLITYKI SPOŁECZNEJ NA LATA 2007-2009

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. W przypadku gminy Biała jednym z nich jest samorząd województwa opolskiego, który w omawianej przez nas dziedzinie przyjął „Wojewódzką Strategię Integracji i Polityki Społecznej na lata 2007-2009”. Należy jednak zaznaczyć, że wspomniany dokument stanowi aktualizację uchwalonej przez Sejmik Województwa Opolskiego w czerwcu 2002 roku „Strategii rozwoju pomocy społecznej na lata 2002-2015”. Pozwala on zaplanować działania województwa z zakresu polityki społecznej w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale

samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. Zagrożenia takie jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Opolszczyzny, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy.

Oprócz zaktualizowanej diagnozy „Wojewódzka Strategia Integracji i Polityki Społecznej na lata 2007-2009” zawiera: program na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych, wyrównywania szans oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, program przeciwdziałania narkomanii oraz zadania do realizacji służące wsparciu grup szczególnego ryzyka. Poniżej przedstawiamy najważniejsze założenia i cele ww. programów oraz kierunków działań strategicznych.

Cele i zadania zawarte w Wojewódzkim programie na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych, wyrównywania szans oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu na lata 2007-2009 umożliwiają zmianę wizerunku osoby niepełnosprawnej w świadomości społecznej, a tym samym prowadzą do pełniejszej integracji ze społeczeństwem. Dodatkowym celem zintegrowanych działań na rzecz ww. osób jest pobudzanie aktywności społeczeństw lokalnych. W dokumencie założono, że szczegółowe zadania wynikające z celów programu finansowane będą ze środków PFRON, ze środków własnych samorządu wojewódzkiego, jak również ze środków pomocowych Europejskiego Funduszu Społecznego.

Realizacja Wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na lata 2007-2009 ma wspierać i inspirować jakościowe oraz ilościowe oferty skierowane do osób dotkniętych bądź zagrożonymi problemami alkoholowymi, przemocą w rodzinie oraz przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu. W związku z realizacją tych celów konieczne było poważne zaangażowanie finansowe w modernizację jednostek leczenia odwykowego, dla których organem prowadzącym jest samorząd województwa opolskiego, co w efekcie doprowadziło do poprawy stanu infrastruktury tych jednostek. W dokumencie stwierdzono ponadto, że w dalszym ciągu zachodzi potrzeba udzielenia istotnego wsparcia finansowego wojewódzkim jednostkom leczenia odwykowego ze środków województwa. Wsparcia wymagają m.in. działania adresowane do pozytywnych liderów młodzieżowych, specjalistyczne przedsięwzięcia w zakresie pomagania osobom doznającym szczególnie drastycznych form przemocy w rodzinie, oddziaływanie profilaktyczne i terapeutyczne dotyczące alkoholowego zespołu płodowego (FAS), w obszarze przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców oraz zadania zmierzające do ułatwienia organizacjom pozarządowym sięgania po środki

funduszy europejskich oraz z innych źródeł finansowania. W omawianym programie silnie zaakcentowano zadania związane z profilaktyką alkoholowego zespołu płodowego, co wynika z niepokojących danych na temat konsumpcji napojów alkoholowych przez młodzież żeńską i młode kobiety.

Wojewódzki program przeciwdziałania narkomanii dla województwa opolskiego na lata 2007-2009 obliguje także samorzady gminne i powiatowe do tworzenia programów przeciwdziałania narkomanii. W ramach realizacji zadań wynikających z poprzedniej strategii wzmocniono infrastrukturę w profilaktyce, leczeniu i rehabilitacji.

Działania podjęte w ramach wsparcia grup szczególnego ryzyka mają natomiast na celu ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego oraz przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do wejścia i integracji z rynkiem pracy, utrzymania zatrudnienia lub powrotu do czynnego życia zawodowego poprzez różnorodne działania związane z zatrudnieniem osób zagrożonych i wykluczonych społecznie.

W podsumowaniu zaznaczono, że powodzenie omawianej Strategii uwarunkowane jest szeroką, merytoryczną współpracą wszystkich instytucji działających na rzecz osób potrzebujących, jak również zainteresowanych pomaganiem organizacji pozarządowych, wspólnot lokalnych i grup wolontariuszy.

1.3.7. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE PRUDNICKIM NA LATA 2006-2016

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki znalazły miejsce w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Prudnickim, którą sporządzono w październiku 2006 roku. Strategia jest wieloletnim dokumentem programowym. Założono, że jej cele będą realizowane do 2016 roku. Strategia zawiera najważniejsze założenia polityki społecznej, której celem jest społeczeństwo zintegrowane oraz wolne od problemu wykluczenia społecznego i ubóstwa. Dokument, określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości, wychodzi naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytycza kierunki działania administracji powiatowej oraz wyznacza cele

i zadania funkcjonujących struktur. Ich realizacja ma na celu złagodzenie zjawisk niekorzystnych dla ludzi, którzy z różnych powodów znajdują się w potrzebie.

Misją omawianej Strategii jest „prawidłowe funkcjonowanie rodziny”. Jej realizację uzależniono od osiągnięcia celów strategicznych w poszczególnych obszarach problemowych.

I. Pomoc rodzinie i dziecku

1. Zmodernizowanie istniejącego systemu pomocy dziecku i rodzinie
2. Rozwój usług profilaktyczno-wspierających skierowanych do rodzin dysfunkcyjnych
3. Rozwój infrastruktury socjalnej wspierającej rodzinę i dziecko w środowisku lokalnym, organizowanie rodzinnej opieki zastępczej, przekształcenie placówki opiekuńczo-wychowawczej w placówkę wielofunkcyjną
4. Rozwój poradnictwa specjalistycznego oraz udzielanie pomocy rodzinom i młodzieży w sytuacjach kryzysowych
5. Rozszerzanie form opieki środowiskowej
6. Pełnoletni wychowanek rodziny zastępczej i placówki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacyjnej przygotowany do samodzielnego życia
7. Rodzina zastępcza miejscem profesjonalnej opieki

II. Wspieranie osób niepełnosprawnych

1. Zapobieganie niepełnosprawności
2. Stworzenie równych szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
3. Rozwój usług rehabilitacyjnych
4. Wyrównywanie szans edukacyjnych
5. Wspieranie rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności, rozwój infrastruktury pomocy społecznej niezbędnej w zaspokajaniu potrzeb opiekuńczych i bytowych osób starszych i niepełnosprawnych
6. Działania umożliwiające osobom starszym i ich rodzinom korzystanie z usług opiekuńczych i różnych form wsparcia
7. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, likwidacja barier architektonicznych, komunikacyjnych, transportowych w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania oraz integracji społecznej i zawodowej

8. Wspieranie aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym (kultura, sport, turystyka)
  9. Inicjowanie powstawania grup samopomocowych, stowarzyszeń i organizacji na rzecz osób niepełnosprawnych oraz wspieranie ich działalności
- III. Zapobieganie bezdomności oraz profilaktyka i przeciwdziałanie uzależnieniom
1. Profilaktyka rozwiązywania problemów alkoholowych
  2. Rozszerzenie oferty pomocy psychologicznej, socjalnej i prawnej dla osób uzależnionych, ofiar przemocy i ich rodzin
  3. Zapobieganie narkomani
  4. Zapobieganie bezdomności i wykluczeniu społecznemu
  5. Zwalczanie przestępczości dzieci i młodzieży
- IV. Przeciwdziałanie długotrwałemu bezrobociu
1. Przeciwdziałanie skutkom długotrwałego bezrobocia
  2. Tworzenie systemu wspierania osób długotrwale bezrobotnych
  3. Podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania zjawisku dziedziczenia bezrobocia
- V. Współpraca z organizacjami pozarządowym
5. Sprawny system współpracy samorządu powiatowego z organizacjami pozarządowymi
  6. Stworzenie systemu przepływu informacji o formach działania poszczególnych instytucji
  7. Spójny system współpracy między organizacjami, a jednostkami pomocy społecznej

W oparciu o Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Prudnickim przygotowano Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2006-2016. Założono, że w ramach Programu mogą powstawać szczegółowe projekty tworzone w powiecie oraz gminach, a także w organizacjach społecznych, mające na celu realizację zadań Programu.

1.3.8. STRATEGIA ROZWOJU GMINY BIAŁA NA LATA 2001-2015

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. Silne

oddziaływania czynników zewnętrznych, w których istotną rolę odgrywa dynamika i ekspansywność jednostek terytorialnych (gmin miejskich i wiejskich oraz województw), konkurujących w dostępie do ograniczonego rynku inwestorów i kapitału, wymuszają konieczność stosowania przez władze samorządowe odpowiednich metod zarządzania. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. W obecnych warunkach polskich – na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego) – jedną z podstawowych ról wśród tego typu planów pełnią strategie rozwoju. W opracowaniach tych określone są cele rozwoju lokalnego oraz sposoby realizacji tych celów przy wyróżnieniu najbardziej pożądanego dla rozwoju gminy działania.

Opracowujący Strategię Rozwoju Gminy Biała na lata 2001-2015 zespół dokonał analizy aktualnego stanu gminy, wskazując na jej mocne i słabe strony, a także uwzględnił jej specyfikę i dotychczasowe osiągnięcia. W trakcie prac nad Strategią wyznaczone zostały cele i zadania, przy czym cel generalny (wizję rozwoju) sformułowano następująco: „Ziemia Bialska gminą harmonijnego rozwoju społeczeństwa, gospodarki i środowiska, otwartą na dialog, postęp, pracę”.

Cele operacyjne zostały podporządkowane celom strategicznym rozwoju gminy. Wśród tych ostatnich znalazły się cele społeczne, odnoszące się do poprawy standardu życia lokalnej społeczności oraz sprawnego funkcjonowania gminy jako miejsca zamieszkania, pracy, obsługi i wypoczynku jej mieszkańców. W szczególności wymienić należy cele strategiczne 5-8 i wyznaczone w ich obrębie cele operacyjne.

5. Wyrównanie szans edukacyjnych i podniesienie poziomu edukacji

- upowszechnianie wychowania przedszkolnego, efektem którego powinno być objęcie całej populacji 6-latków rocznym przygotowaniem do szkoły oraz utrzymanie wskaźnika co najmniej 70% dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym całej populacji w wieku przedszkolnym
- racjonalizacja sieci szkół podstawowych poprzez dążenie do docelowej liczby 4 szkół podstawowych w gminie, tj. w Białej, Łączniku, Śmiczu i Gostomi i związana z tym konieczność likwidacji trzech placówek (Szkoły Podstawowej w Grabinie, Szkoły Podstawowej w Radostyni, Szkoły Podstawowej w Pogórze)
- modernizacja i unowocześnianie obiektów szkół podstawowych wiejskich, które pozostaną w docelowej sieci szkół

- wyposażenie wszystkich szkół w pracownie komputerowe i pracownie języków obcych oraz w nowoczesne pomoce dydaktyczne, urządzenie dobrze wyposażonych bibliotek szkolnych i świetlic.
6. Dobrze zorganizowana opieka zdrowotna wraz ze świadczeniami prewencji chorób i promocji zdrowia
- dążenie do organizowania podstawowej opieki zdrowotnej poprzez instytucje lekarza rodzinnego
  - wspieranie inicjatywy zwiększenia liczby łóżek oddziału kardiologicznego Szpitala w Białej
  - zapewnienie opieki i pomocy społecznej mieszkańcom, którzy jej potrzebują
  - systematyczna poprawa stanu sanitarnego placówek szkolnych i przedszkolnych (ciepła woda, odpowiednie oświetlenie, poprawa warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego)\
  - uwzględnianie w programach edukacyjnych i wychowawczych programów prozdrowotnych
  - poprawa stanu sanitarnego miast i wsi
  - zapewnienie mieszkańcom ładu, porządku i spokoju publicznego
  - zapobieganie zjawiskom patologii społecznej
7. Popieranie i wspomaganie twórczości kulturalnej we wszystkich jej dziedzinach, ochrona i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego.
- edukacja kulturowa mieszkańców, głównie dzieci i młodzieży, poprzez: wprowadzanie dzieci i młodzieży w dziedzictwo kulturowe gminy, regionu i kraju, kształtowanie szacunku dla kultury regionalnej i tradycji gminy, powiatu, województwa
  - tworzenie warunków do aktywności twórczej i artystycznej poprzez: integrację społeczeństwa i organizacji społecznych (stowarzyszenia, OSP, LZS) dla rozwoju placówek kultury i ożywienia działalności kulturalnej, rozwój i upowszechnianie czytelnictwa, przybliżenie poziomu bibliotek publicznych i szkolnych do standardów nowoczesnego upowszechniania kultury czytelniczej, informacyjnej i multimedialnej
  - dbałość o zabytki i podejmowanie działań ochronnych i renowacyjnych zabytków własnych, poprzez wsparcie finansowe
  - wykorzystanie zabytków do polepszenia atrakcyjności i promocji gminy, rozwoju turystyki

- pobudzanie aktywności na rzecz zachowania i rozwoju kultury etnicznej
8. Rozwój infrastruktury sportu i turystyki, promowanie funkcji prozdrowotnych i wychowawczych kultury fizycznej.
- zwiększenie nakładów finansowych na zadania z zakresu kultury fizycznej
  - doposażenie placówek szkolnych i obiektów sportowych ogólnodostępnych w sprzęt i urządzenia sportowe
  - rozwój wiejskich placów zabaw wyposażonych w urządzenia zabawowe i do ćwiczeń sportowych
  - budowa sal gimnastycznych (hal wielofunkcyjnych) przy szkołach wiejskich, które pozostaną w docelowej sieci szkół
  - wytyczenie trasy do uprawiania turystyki rowerowej
  - wykorzystanie terenów, takich jak wyrobiska i kompleksy leśne, do rozwoju bazy rekreacyjno-wypoczynkowej oraz lepsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury technicznej
  - utworzenie centralnego klubu sportowego w gminie, prowadzącego działalność szkoleniowo-dydaktyczną
  - aktywizacja środowiska wiejskiego do działań na rzecz rozwoju sportu
  - zapewnienie stabilizacji finansowej i organizacyjnej klubom, zespołom i sekcjom sportowym

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Biała jest gminą miejsko-wiejską, położoną w południowo-zachodniej części województwa opolskiego, oddaloną o 34 km od Opola. Zajmuje powierzchnię 195 km² (co stanowi 2,1% powierzchni województwa opolskiego) i liczy 11.362 mieszkańców, z czego 2.612 osób zamieszkuje w mieście Biała, będącym siedzibą władz gminy (stan na 31.12.2006 r.).

Gmina Biała wchodzi w skład powiatu prudnickiego, do którego należą również gminy: Prudnik, Lubrza i Głogówek. Obejmuje swoim zasięgiem miasto Biała oraz 29 sołectw (rycina 1.): Borowiniec Polski, Brzeźnica, Chrzelice, Czartowice, Dębina, Frącki, Gostomia, Górka Prudnicka, Grabina, Józefów, Kolnowice, Krobusz, Laskowiec, Ligota Bialska, Łącznik, Miłowice, Mokra, Nowa Wieś Prudnicka, Ogiernicze, Olbrachcice, Otoki, Pogórze, Prężyna, Radostynia, Rostkowice, Solec, Śmicz, Wasiłowice i Wilków. Od północy gmina graniczy z gminą Prószków, od południa z gminami Prudnik i Lubrza, od zachodu z gminą Korfantów, a od wschodu z gminami Głogówek i Strzeleczyki. Najbliższe przejścia graniczne z Republiką Czeską: Głuchołazy – Mikulovice (osobowe), Konradów – Złate Hory (osobowo-towarowe) znajdują się w odległości ok. 28 km od miasta Biała.

Rycina 1. Gmina Biała.

Usadowiona na niewielkim wzniesieniu Biała jest jednym z najstarszych miast Śląska Opolskiego. Do dziś zachował się unikalny, średniowieczny układ urbanistyczny oraz liczne obiekty zabytkowe jak: zamek (zbudowany w miejscu byłej kasztelanii z XIII wieku, rozbudowany przez książąt niemodlińskich i przebudowany przez ród Prószkowskich), brama miejska, mury obronne z basztami, wieża wodna, dwa kościoły oraz wiele domów mieszkalnych. Teren zabytkowego układu urbanistycznego miasta objęty jest ścisłą ochroną konserwatorską.

Gmina Biała posiada dobry układ komunikacyjny. Tworzą go drogi wojewódzkie Opole - Biała – Prudnik oraz Strzelce Opolskie – Krapkowice – Łącznik – Nysa. Prowadzą one ruch samochodowy do przejścia granicznego z Czechami i do turystycznego rejonu województwa opolskiego – Gór Opawskich. Przez miasto i gminę przebiega linia kolejowa o lokalnym znaczeniu Prudnik – Gogolin.

Północną część obszaru gminy zajmują duże kompleksy leśne „Borów Niemodlińskich”, stanowiących pozostałość dawnej Puszczy Śląskiej. Wchodzą one w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu. Istniejące rezerваты przyrodnicze „Jeleni Dwór”, „Blok” i „Nałóg” świadczą o niezaprzeczalnych walorach środowiska przyrodniczego gminy. Teren rezerwatów udostępniony jest do celów rekreacyjno-wypoczynkowych i dydaktyczno-naukowych.

Największym potencjałem gospodarczym gminy jest rolnictwo. Grunty rolne posiadające bardzo korzystne warunki dla produkcji rolnej dominują w środkowej i południowej części gminy. Wysoka kultura rolna i dobre gleby gwarantują jej najwyższe lokaty w produkcji rolnej w województwie opolskim.

Większość zakładów zlokalizowanych w gminie prowadzi szeroki zakres działalności usługowej, zaspokajając podstawowe potrzeby mieszkańców. Zakłady przemysłowe koncentrują się przede wszystkim na terenie miasta Biała. Przedsiębiorstwa produkcyjne korzystają z lokalnych surowców naturalnych. Według Rocznika Statystycznego 2000 roku na terenie gminy działało 528 podmiotów gospodarki narodowej. Według danych Urzędu Miejskiego, z końcem 2006 roku działalność gospodarczą prowadziło 18 podmiotów publicznych i 465 podmiotów prywatnych.

Sieć placówek oświatowych na terenie gminy tworzą: sześć przedszkoli, do których w roku szkolnym 2006/2007 chodziło 291 dzieci, siedem szkół podstawowych, w których naukę pobierało 691 uczniów, dwa gimnazja, w których uczyło się 461 uczniów, oraz szkoła ponadgimnazjalna, do której uczęszczało 120 uczniów.

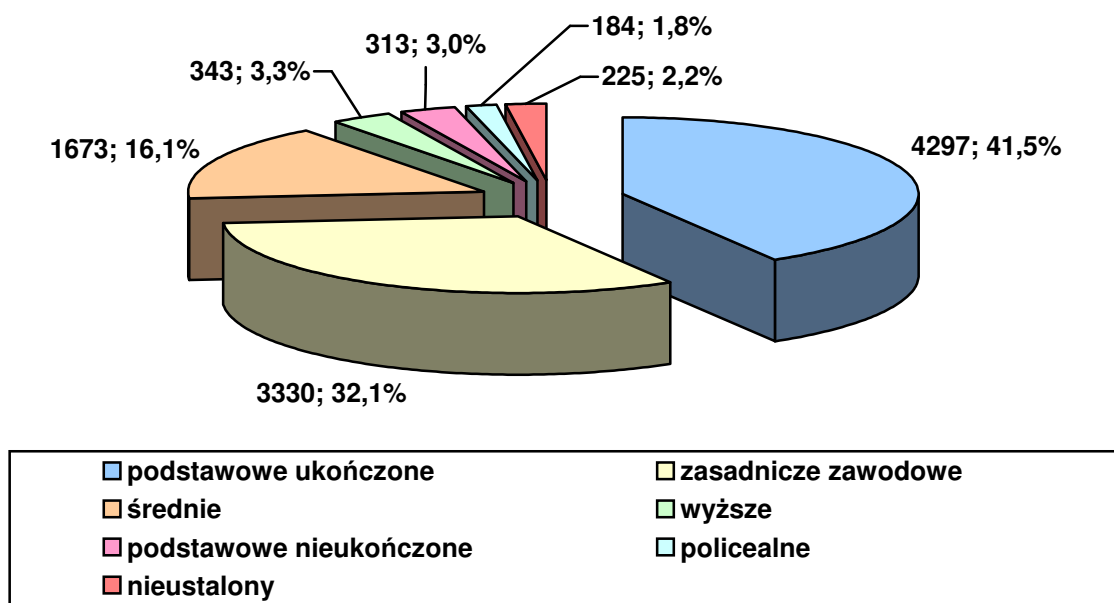
Mieszkańcy gminy mają zapewnioną opiekę zdrowotną w czterech ośrodkach zdrowia oraz w czterech gabinetach prywatnych.

2.2. DEMOGRAFIA

Sytuacja demograficzna mieszkańców gminy została opracowana na podstawie informacji zebranych podczas przeprowadzania Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 roku oraz danych Urzędu Miejskiego w Białej z lat 2004-2006. Ich analiza pozwoliła na zobrazowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej ludności, przedstawienie obecnej struktury demograficznej mieszkańców i dokonanie w tym zakresie prognozy na najbliższe lata. Czynniki powyższe odgrywają bowiem istotną rolę w planowaniu zabezpieczenia społecznego ludności.

W 2002 roku teren gminy Biała zamieszkiwało 12.145 osób. Analizując strukturę wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej (10.365 osób), należy stwierdzić, iż największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (4.297 osób), zasadniczym zawodowym (3.330 osób) i średnim (1.673 osoby), a wykształceniem wyższym legitymowało się 343 mieszkańców.

Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

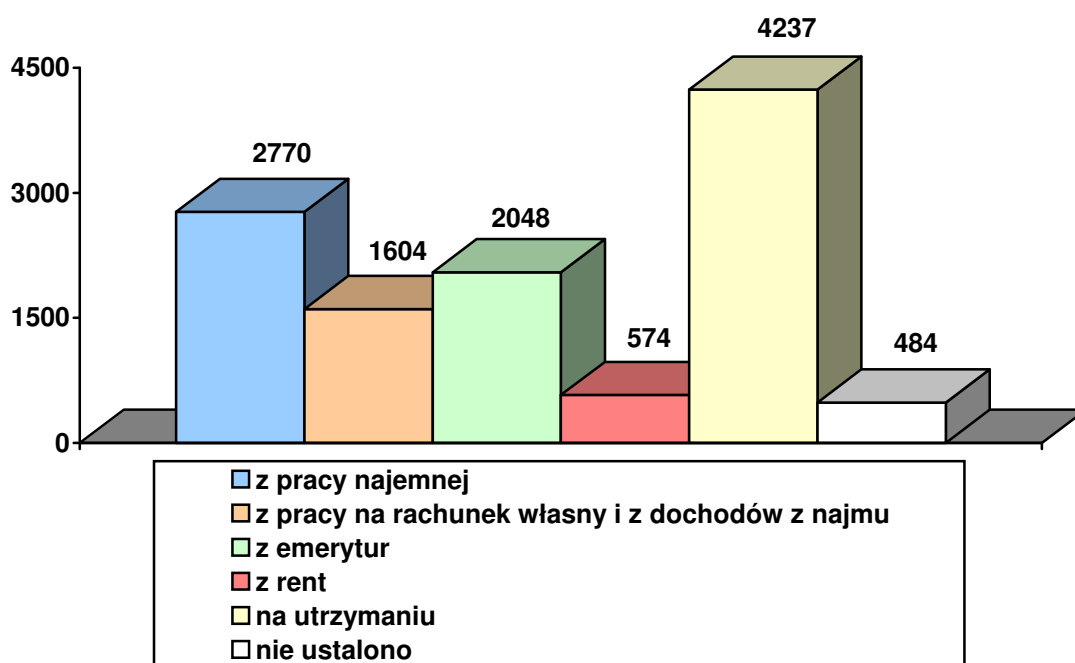

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

Wykształcenie ludności jest bezpośrednio związane z jej cechami społeczno-zawodowymi, wpływając na aktywność zawodową ludności i źródła jej utrzymania. Dane szczegółowe w tym ostatnim zakresie przedstawia poniższy wykres.

Ludność według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

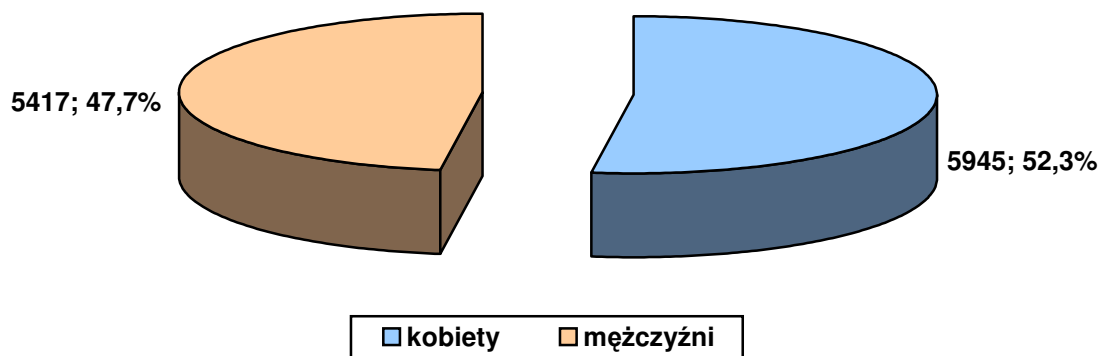

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku spośród 12.145 mieszkańców gminy 7.424 osoby (61,1%) posiadały własne źródło utrzymania. Wśród nich 2.770 osób utrzymywało się z pracy najemnej, a 1.604 osoby z pracy na rachunek własny i z dochodów z najmu (w tym 1.338 osób z pracy w swoim gospodarstwie rolnym). Z pozostałych źródeł utrzymania korzystało 3.050 osób, z czego 2.048 mieszkańców gminy otrzymywało świadczenia emerytalne, a 574 osoby – świadczenia rentowe. Na utrzymaniu pozostawało 4.237 mieszkańców, a źródła utrzymania nie ustalono dla 484 osób.

Na przestrzeni ostatnich lat sytuacja demograficzna gminy Biała ulegała zmianom. Dane szczegółowe w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

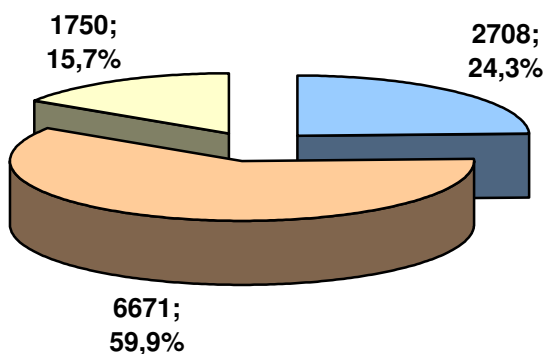
Ludność gminy Biała z końcem 2006 roku

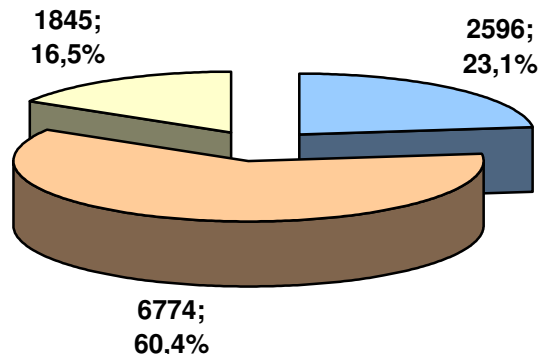
Dane Urzędu Miejskiego w Białej.

Według danych Urzędu Miejskiego w Białej z 31 grudnia 2006 roku teren gminy zamieszkiwały 11.362 osoby, w tym 5.945 kobiet i 5.417 mężczyzn. Na 100 mężczyzn przypadło 110 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 58 osób na 1 km².

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Biała z końcem 2004 roku

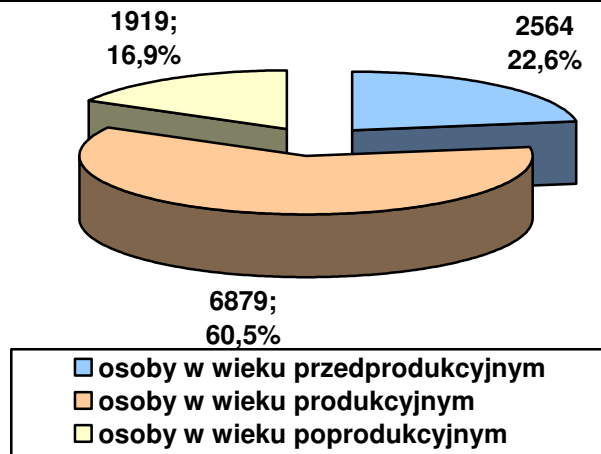
Struktura wiekowa mieszkańców gminy Biała z końcem 2005 roku

Dane Urzędu Miejskiego w Białej.

**Struktura wiekowa mieszkańców gminy Biała
z końcem 2006 roku**

Dane Urzędu Miejskiego w Białej.

Na przestrzeni lat 2004-2006 liczba ludności gminy Biała zwiększała się (z 11.129 osób w 2004 roku do 11.362 osób w 2006 roku), co świadczy o odwróceniu niekorzystnego trendu z lat wcześniejszych, kiedy to obserwowano systematyczny spadek populacji gminy. Wyjaśniano go m.in. spadkiem liczby urodzeń, znacznymi rozmiarami migracji zagranicznych (stałe i czasowe wyjazdy do Niemiec) i mniejszymi migracjami wewnętrznymi. Jednakże w analizowanym okresie niekorzystnym zmianom ulegała struktura wiekowa mieszkańców gminy Biała, co przejawiało się systematycznym spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Mimo tej tendencji, strukturę wiekową mieszkańców gminy Biała w latach 2004-2006 uznać można za korzystną, co przejawiało się większą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym.

Prognozując sytuację demograficzną gminy na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy spadku liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co wynika z malejącej dzietności rodzin. Drugie zagadnienie odnosi się do odnotowywanego także w skali kraju wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn). Ten ostatni trend w niedalekiej przyszłości może się nasilić, gdyż znaczna grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym będzie kończyć swą działalność zawodową, a tym samym zasili grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego starzenie się ludności jest o tyle ważną przesłanką, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55. roku życia. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także z pozytywnej skądinąd przesłanki – wydłużania się średniej długości życia.

2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

W okresie od 1996 do 2003 roku liczba osób żyjących poniżej granicy minimum egzystencji zwiększyła się w skali całego kraju o 2,8 mln osób. Taki rodzaj ubóstwa nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego.

W 2004 roku mieliśmy w Polsce do czynienia z kontynuacją tendencji obserwowanej od 1996 roku, polegającej na wzroście zasięgu ubóstwa obiektywnego szacowanego na podstawie wyników badań budżetów gospodarstw domowych (GUS). W 2004 roku poniżej minimum egzystencji żyło 11,8% polskiego społeczeństwa (w porównaniu do 4,3% w 1996 r.).

Na syndrom głębokiego ubóstwa składa się bezrobocie połączone z niskim poziomem wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, wielodzietność oraz fakt zamieszkania w małych ośrodkach miejskich oraz na wsi, szczególnie na obszarach dotkniętych bezrobociem strukturalnym. Wzrost skali ubóstwa w ostatnich latach dokonał się przy poprawie przeciętnej sytuacji materialnej ogółu społeczeństwa, co świadczy o rosnących w społeczeństwie nierównościach w sytuacji dochodowej i poziomie życia.

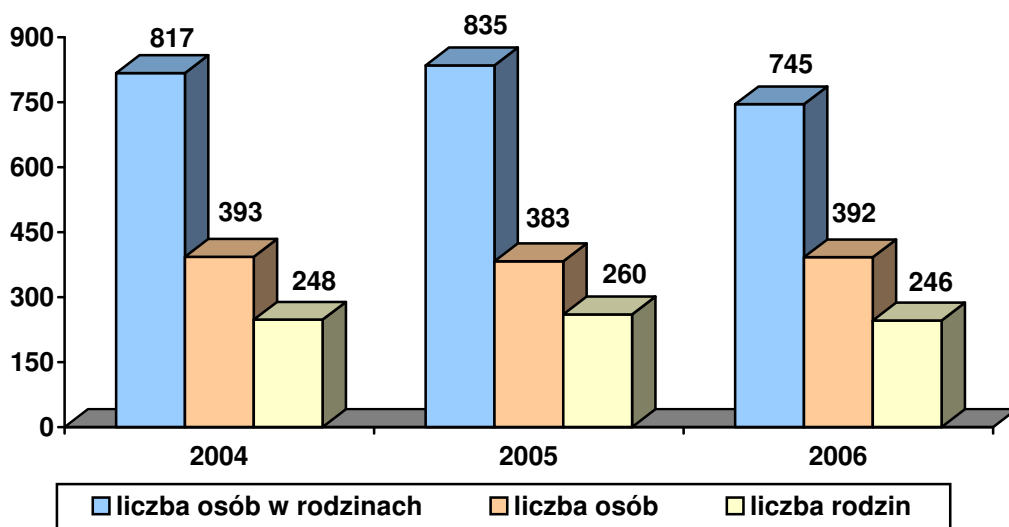
System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Biała odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy: prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej, bezpośrednio i pośrednio udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych), współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym oraz aktywizowanie środowiska lokalnego.

Poniższy wykres przedstawia dane szczegółowe dotyczące liczby beneficjentów pomocy społecznej w gminie Biała w latach 2004-2006.

Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2004-2006

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Od 1 października 2006 roku kryterium to ustalono na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej (poprzednio 461 zł) i 351 zł na osobę w rodzinie (poprzednio 316 zł). Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych do korzystania z pomocy i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa.

Poniższa tabela przedstawia strukturę dochodów rodzin objętych pomocą społeczną w gminie Biała w 2006 roku.

Struktura dochodów rodzin objętych pomocą społeczną w 2006 roku
--

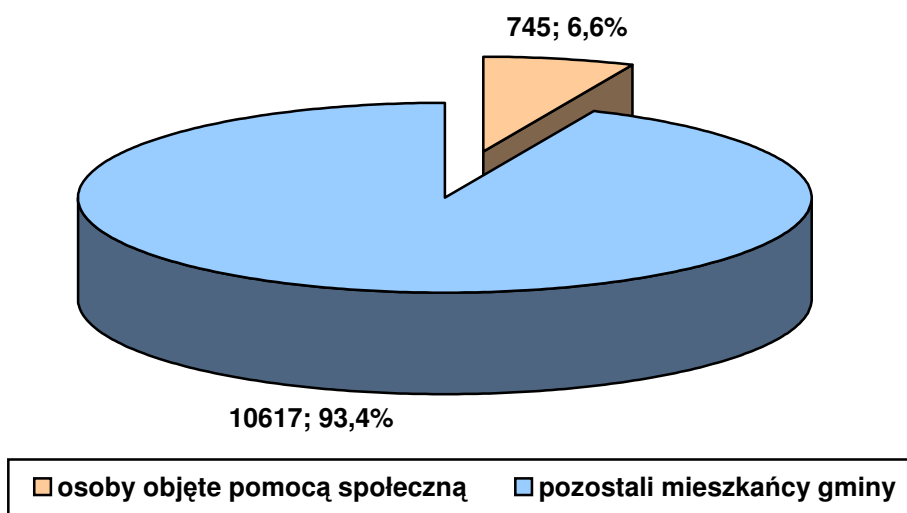
	Liczba rodzin o miesięcznym dochodzie na 1 osobę w rodzinie					
	Ogółem	bez dochodu	do 100 zł	od 101 do 200 zł	od 201 do 300 zł	powyżej 300 zł
Liczba rodzin objętych pomocą	246	56	42	51	48	49
w tym:						
rodziny wielodzietne	47	-	7	18	16	6
rodziny z osobą niepełnosprawną	33	6	-	5	2	20
rodziny z osobą długotrwale chorą	31	1	5	3	2	20
rodziny niepełne	34	-	6	13	11	4
jednoosobowe gospodarstwa domowe	84	50	4	5	1	24

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Analiza danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej wskazuje, że na 246 rodzin objętych pomocą w 2006 roku, 56 rodzin nie posiadało żadnego dochodu (dochodu w rozumieniu zapisów ustawy o pomocy społecznej), w 42 rodzinach dochód na osobę nie przekraczał 100 zł, w 51 – 200 zł, a w 48 – 300 zł. Dla rodzin nieposiadających dochodu pomoc OPS-u stanowiła jedyne źródło utrzymania. Pomoc świadczona była m.in. dla 47 rodzin wielodzietnych, 33 rodzin z osobą niepełnosprawną, 31 rodzin z osobą długotrwale chorą, 34 rodzin niepełnych i 84 jednoosobowych gospodarstw domowych. Spośród rodzin objętych pomocą w 2006 roku, 64,6% (159 rodzin) zamieszkiwało tereny wiejskie gminy.

Poniższy wykres przedstawia udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Biała.

Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2006 roku

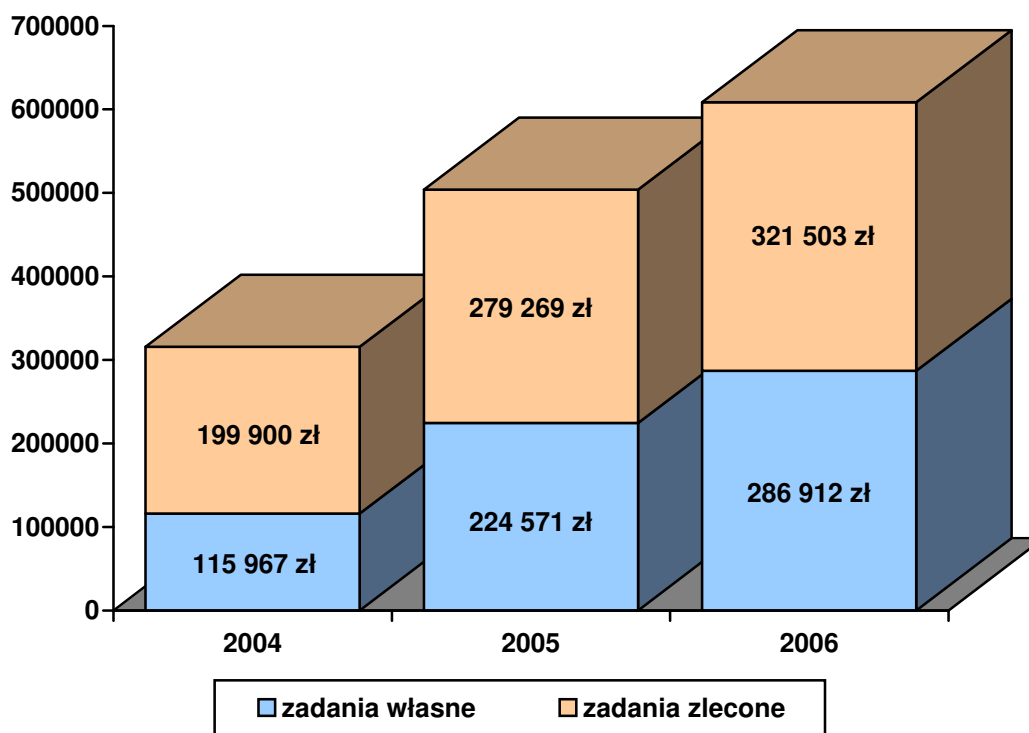

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Spośród 11.362 mieszkańców gminy, 745 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w roku 2006. Liczba ta obejmuje również członków rodzin osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie.

Wielkość środków finansowych przeznaczanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej na pomoc społeczną w latach 2004-2006 przedstawia poniższy wykres.

Wydatki na pomoc społeczną w latach 2004-2006

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

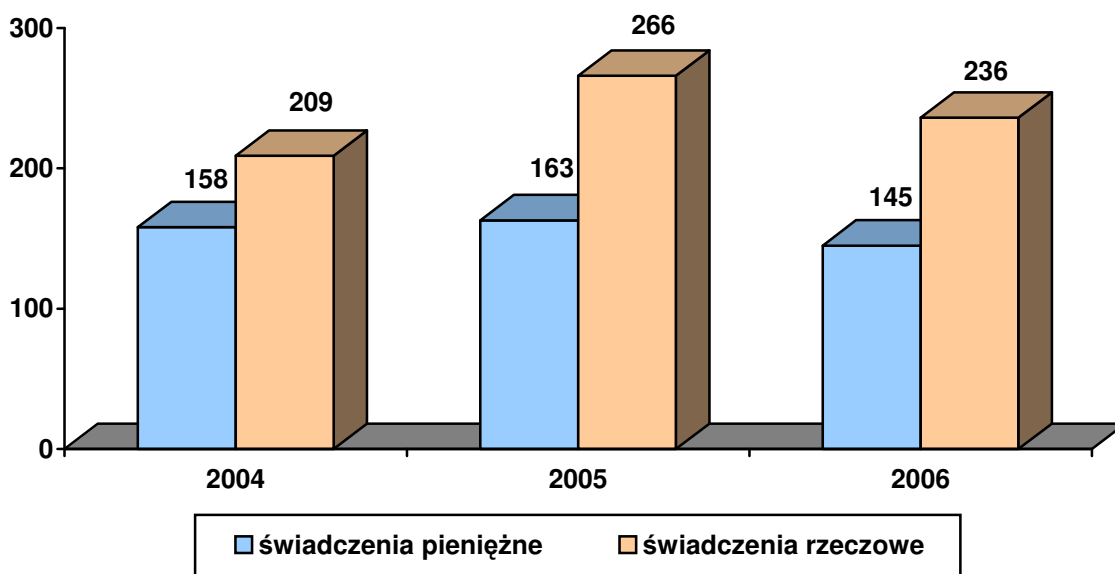
Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych wydatkowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej na pomoc społeczną, uwzględniając kwoty na realizację zadań własnych gminy i zadań zleconych gminie.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, iż nakłady finansowe na wspomaganie osób i rodzin zwiększały się z roku na rok. Taki stan rzeczy był efektem zarówno wzrostu wysokości środków na zadania własne gminy, jak i zadania zlecone gminie.

Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2004 – 315.867 zł, w roku 2005 – 503.840 zł, w 2006 roku – 608.415 zł.

Poniższe wykres i tabela przedstawiają poszczególne rodzaje pomocy udzielanej beneficjentom systemu pomocy społecznej w latach 2004-2006.

Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS w latach 2004-2006 (liczba osób)

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Świadczenie rzeczowe oraz wsparcie pieniężne były najczęściej udzielanymi formami pomocy. Na przestrzeni lat 2004-2006 liczba osób korzystających z tych pomocy rzeczowej (w postaci odzieży, opału, żywności) i finansowej ulegała wahaniom, osiągając najwyższy poziom w 2005 roku.

Analizując możliwości przyznawania przez ośrodek pomocy społecznej świadczeń finansowych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie.

Kolejną, nieuwzględnioną na powyższym wykresie i w poniższej tabeli, formą pomocy była praca socjalna. W roku 2006 objęto nią 224 rodziny (137 na wsi), w których 47 osób usamodzielniało się bądź przez podjęcie pracy (39 osób), bądź poprzez uzyskanie świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Należy też wspomnieć o dożywianiu dzieci i uczniów prowadzonym w przedszkolach i stołówkach szkolnych. W 2005 roku objęto nim 177 dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, a w 2006 – 152. W 2007 roku, w porównaniu z latami poprzednimi, program dożywiania został poszerzony i dotyczył 456 osób, w tym 227 dzieci do 7 roku życia i uczniów, a także 229 osób dorosłych.

Typ realizowanych świadczeń w latach 2004-2006

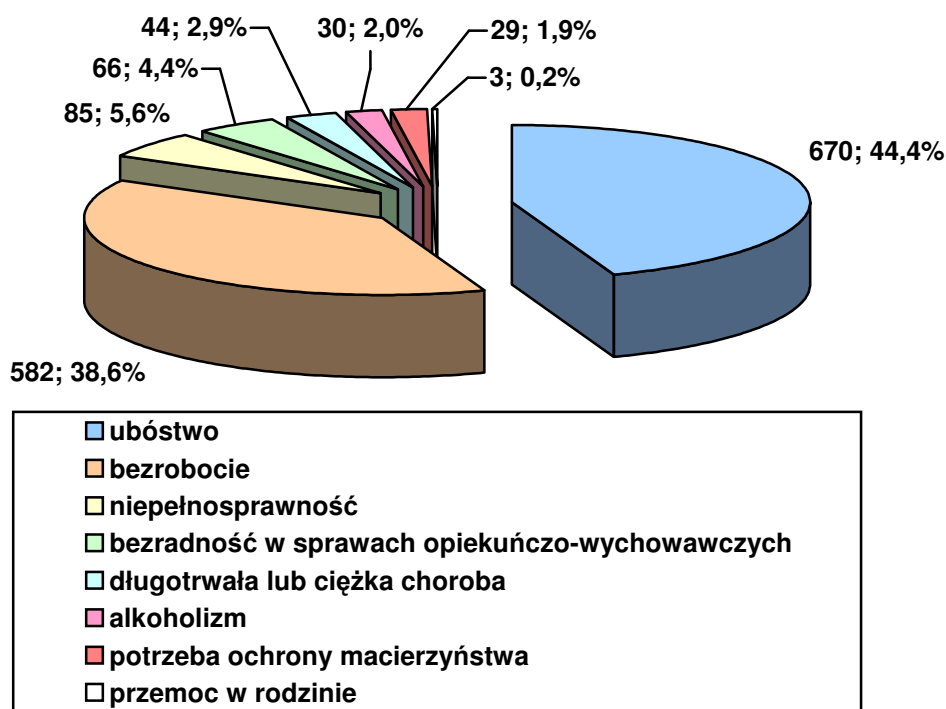
Typy świadczeń	2004		2005		2006	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	158	158	163	158	145	145
Rzeczowe	209	133	266	180	236	160

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które, w trybie administracyjnym, może decyzję OPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Poniższy wykres przedstawia powody przyznawania pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej w 2006 roku.

Powody przyznawania pomocy społecznej w 2006 roku (liczba osób w rodzinach)

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

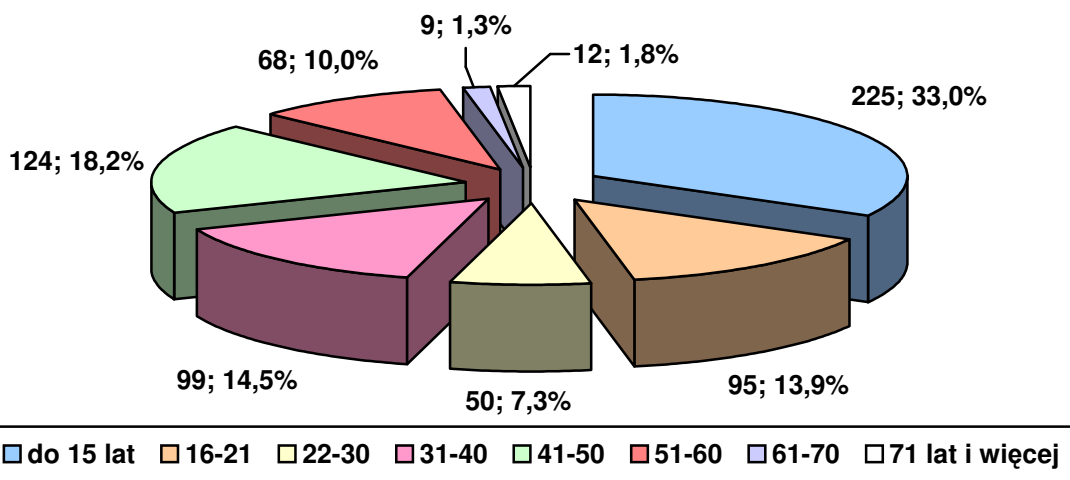
W 2006 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej udzielał wsparcia osobom i rodzinom z następujących przyczyn:

- ubóstwo – 670 osób w 205 rodzinach,
- bezrobocie – 582 osoby w 184 rodzinach,
- niepełnosprawność – 85 osób w 33 rodzinach,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 66 osób w 13 rodzinach,
- długotrwała lub ciężka choroba – 44 osoby w 31 rodzinach,
- alkoholizm – 30 osób w 13 rodzinach,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 29 osób w 6 rodzinach,
- przemoc w rodzinie – 3 osoby w 1 rodzinie.

W 2006 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej udzielił również pomocy finansowej na kwotę 1.392 zł dla 1 osoby na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową.

Poniższe wykresy przedstawiają strukturę demograficzną i zawodową odbiorców pomocy społecznej w 2006 roku.

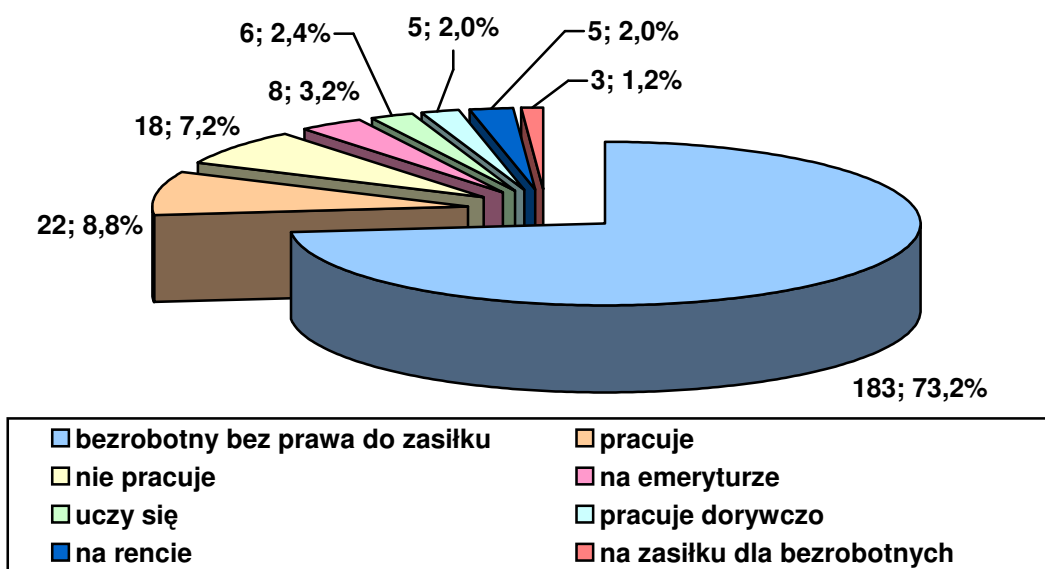
Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w 2006 roku (według decyzji administracyjnych)

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Analizując strukturę demograficzną świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej w 2006 roku, szczególną uwagę należy zwrócić na znaczną liczbę dzieci wspieranych przez system pomocy społecznej, głównie poprzez dożywianie w szkołach, co dowodzi istnienia poważnych niedoborów materialnych wśród znacznej liczby rodzin. Liczną grupę tworzyli również beneficjenci w wieku produkcyjnym, którzy, posiadając ku temu warunki powinni, samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2006 r. (według decyzji administracyjnych)

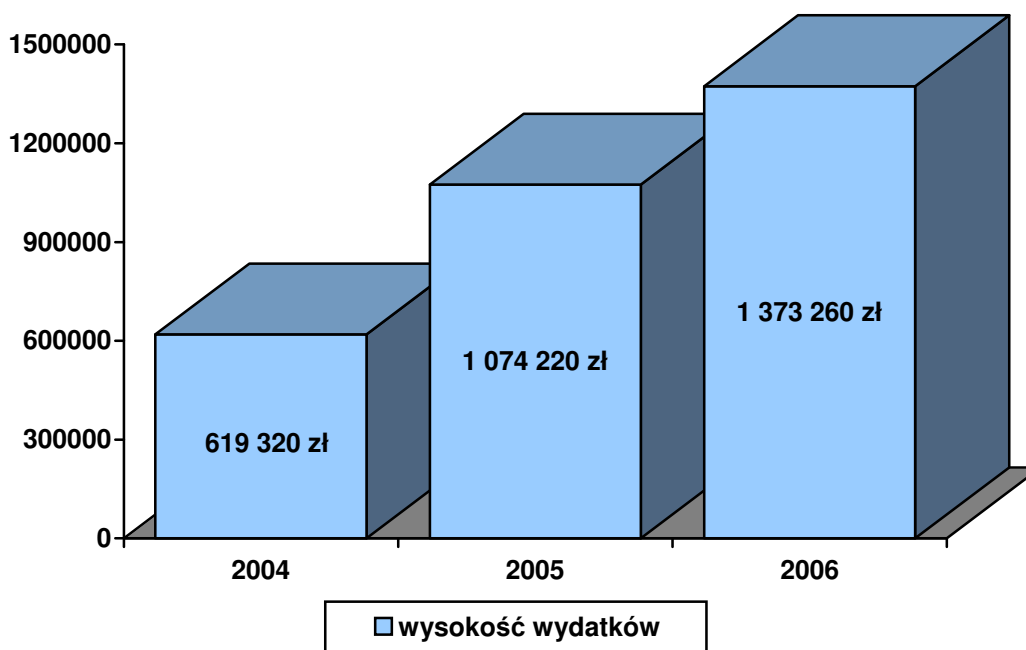

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Analizując strukturę odbiorców pomocy ze względu na aktywność zawodową, dochodzimy do wniosku, że najliczniejszą grupę w 2006 roku stanowiły osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku. Znacznie mniejsze grupy tworzyły osoby pracujące i niepracujące. Na kolejnych miejscach znajdowały się osoby pobierające świadczenia emerytalne, uczące się, pracujące dorywczo i przebywające na rencie. Najmniejszą grupę stanowiły osoby będące na zasiłku dla bezrobotnych.

Poniższy wykres przedstawia wielkość środków finansowych przeznaczanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej na realizację świadczeń rodzinnych w latach 2004-2006

Wydatki na świadczenia rodzinne w latach 2004-2006

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

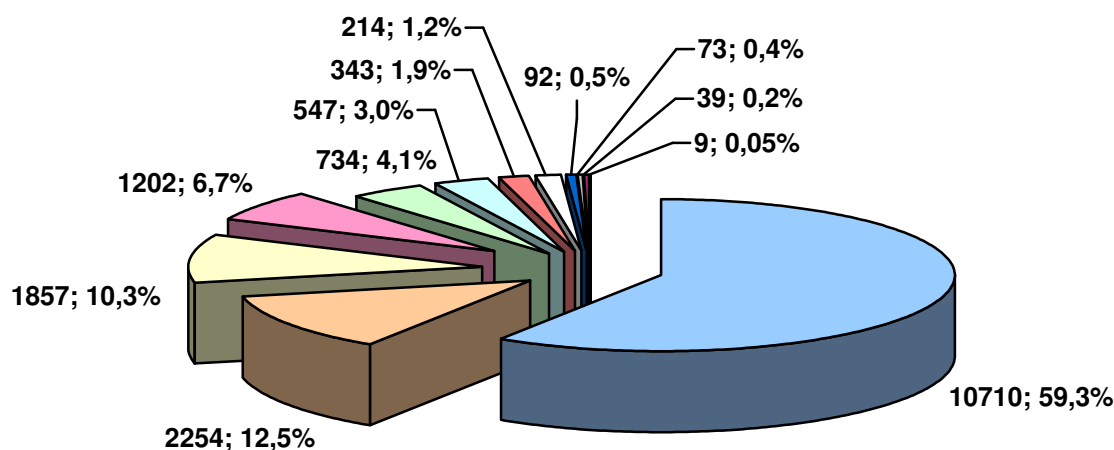
Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych wydatkowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej na realizację świadczeń rodzinnych.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na ten cel w latach 2004-2006, należy zauważyć, iż zwiększały się one z roku na rok. Warto wyjaśnić, iż w 2004 roku świadczenia rodzinne były wypłacane od 1 maja. Do tego czasu, tj. od 1 stycznia do 30 kwietnia, przyznano zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne na łączną kwotę 5.367 zł.

Ogółem wielkość wydatków na realizację świadczeń rodzinnych w kolejnych latach wyniosła: w roku 2004 – 619.320 zł, w roku 2005 – 1.074.220 zł, a w 2006 roku – 1.373.260 zł.

Poniższy wykres przedstawia dane szczegółowe dotyczące świadczeń rodzinnych przyznanych przez OPS w Białej w 2006 roku.

Świadczenia rodzinne przyznane przez OPS w 2006 roku

■	zasiłek rodzinny
■	dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej
■	dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania
■	zasiłek pielęgnacyjny
■	dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego
■	dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka
■	dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego
■	dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego
■	świadczenie pielęgnacyjne
■	jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka
■	dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka
■	dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Zgodnie z ustawą, świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka. W 2006 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej przyznał:

- 10.710 zasiłków rodzinnych dla 1.069 osób,
- 2.254 dodatki do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej dla 220 osób,
- 1.857 dodatków do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania dla 256 osób,
- 1.202 zasiłki pielęgnacyjne dla 114 osób,
- 734 dodatki do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego dla 683 osób,
- 547 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka dla 55 osób,
- 343 dodatki do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego dla 35 osób,

- 214 dodatków do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego dla 32 osób,
- 92 świadczenia pielęgnacyjne dla 8 osób,
- 73 jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka dla 73 osób,
- 39 dodatków do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka dla 38 osób,
- 9 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych dla 2 osób.

W 2006 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej opłacił również odpowiednio 34 i 41 składek na ubezpieczenia emerytalno-rentowe i zdrowotne za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne na łączną kwotę 6.151 zł.

Zaliczka alimentacyjna jest świadczeniem wypłacanym dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane szczegółowe dotyczące liczby tego typu świadczeń wypłaconych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej w 2006 roku, kwoty wydatkowanej na ten cel oraz liczby świadczeniobiorców przedstawia poniższa tabela.

Zaliczki alimentacyjne przyznane przez OPS w 2006 roku

Liczba rodzin	Liczba przyznanych zaliczek	Wartość przyznanych zaliczek
15	308	55.017 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

W 2006 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej przyznał 308 zaliczek alimentacyjnych dla 15 rodzin na łączną kwotę odpowiednio 55.017 zł.

Organizowanie placówek całodobowej opieki nie jest zadaniem samorządu gminnego, tym niemniej to pracownicy OPS-u kwalifikują i kierują za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie osoby do DPS-ów. W latach 2004-2006 Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej skierował do Domu Pomocy Społecznej łącznie 12 osób, tj. 2 osoby w 2004 roku i po 5 w latach 2005-2006.

Do DPS-ów trafiają osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować

w codziennym życiu, a nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Osobę taką kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Zarówno dla zainteresowanej osoby, jak i dla całego systemu, skierowanie do domu pomocy społecznej jest zawsze ostatecznością, gdyż powoduje izolację osoby od jej naturalnego środowiska.

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorzady, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze,
- placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają

one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono 6 ankiet – cztery ze szkół podstawowych i dwie z gimnazjów. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym w roku szkolnym 2006/2007. Poniższa tabela zawiera informację na temat zdiagnozowanych w środowisku szkolnym i w domu rodzinnym problemów społecznych.

Problemy występujące w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej

Lp.	Cechy patologii społecznej	Obecność poszczególnych cech	
		występuje (liczba wskazań i ujawnionych przypadków)	nie występuje
1	Alkoholizowanie się	3 (13)	3
2	Narkotyzowanie się		6
3	Palenie papierosów	3 (10)	3
4	Uciezki z domu		6
5	Kradzieże	2 (2)	4
6	Agresja i przemoc, w tym poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	3 (4)	3
7	Autoagresja		6
8	Przestępczość ujawniona		6
9	Niszczenie mienia szkolnego	1 (2)	5
10	Udział w grupach negatywnych		6
11	Opieka kuratora sądowego	3 (10)	3
12	Przemoc w rodzinie	1 (1)	5
13	Zaniedbanie przez dom	2 (4)	4
14	Wykorzystywanie seksualne		6

Badania własne Centrum AV.

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 14 zmiennych. Stwierdzając obecność poszczególnych cech, podawali jednocześnie liczbę występujących przypadków. Do problemów społecznych występujących na terenie szkoły i w domu rodzinnym uczniów zaliczyli: sięganie po środki uzależniające (papierosy, alkohol), potrzebę objęcia opieką przez kuratora sądowego, stosowanie agresji i przemocy w grupie rówieśniczej, zaniedbanie przez dom oraz niszczenie mienia szkolnego, kradzieże i przemoc w rodzinie (za podstawowe kryterium klasyfikacji cech patologicznych przyjęto liczbę szkół, w których odnotowano występowanie danego problemu).

Wszystkie ankietowane placówki prowadzą dożywianie uczniów (zapotrzebowanie na tę formę pomocy jest jednak większe) i zapewniają dostęp do internetu. Korzystanie z sali gimnastycznej umożliwiają 4 szkoły, w tym jedna dysponuje salą zastępczą. W placówkach nie funkcjonują klasy integracyjne. Dwie szkoły zatrudniają pedagoga, a po jednej - pielęgniarkę, logopedę i psychologa.

Placówki oferują swoim wychowankom zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe, SKS, taneczne, wokalnoinstrumentalne, chór szkolny), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze (6 szkół), korekcyjno-kompensacyjne (4 szkoły), logopedyczne (1 szkoła), a także indywidualne zajęcia dla uczniów z dysleksją (2 szkoły).

Określając problemy uczniów w pytaniach otwartych, ankietowani wskazywali głównie na bezrobocie rodziców (lub niskie zarobki) powodujące trudną sytuację materialno-bytową rodzin, co zmusza członków rodzin do wyjazdów zarobkowych za granicę. Z wymienionymi zjawiskami wiążą się dysfunkcje występujące w domu, a odnoszące się do zaniedbania dzieci, uzależnień rodziców, a także sięganie przez uczniów po środki uzależniające oraz stosowanie agresji słownej i przemocy w grupie rówieśniczej.

Wskazując działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do podjęcia na terenie szkoły, ankietowani zwracali uwagę na potrzebę intensyfikacji „Szkolnego Programu Profilaktyki” i „Programu Wychowawczego Szkoły” oraz promowania zdrowego trybu życia poprzez organizowanie turniejów rodzinnych. Dla prawidłowego funkcjonowania środowiska szkolnego niezbędne są – zdaniem badanych - spotkania z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, policjantami, pracownikami socjalnymi czy przedstawicielami GKRPA. Pedagodzy postulowali także zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (m.in.

w świetlicach środowiskowych). Jednocześnie zwracali uwagę na konieczność udzielania pomocy finansowej najuboższym rodzinom uczniów.

Podejmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, pedagodzy stwierdzili, iż należy przede wszystkim zintensyfikować wywiady środowiskowe i badania ankietowe w celu lepszego rozpoznania sytuacji rodzin uczniów wyjeżdżających do pracy za granicę, zdiagnozowania aktualnych problemów, zagrożeń oraz oczekiwań i potrzeb uczniów w zakresie oferty zajęć pozalekcyjnych i zagospodarowania czasu wolnego.

Według ankietowanych na terenie gminy nie ma rejonów wymagających szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka. Tylko przedstawiciel jednej placówki (gimnazjum) do takich miejsc zaliczył okolice parku, stadionu i zamku w Białej.

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, pedagodzy wskazywali głównie na konieczność zapewnienia szerszego dostępu do alternatywnych form i – co się z tym wiąże – miejsc spędzania czasu wolnego. Jednakże barierą są tu kłopoty komunikacyjne związane z dojazdem na popołudniowe zajęcia pozalekcyjne, a także ograniczona oferta tych zajęć. Ankietowani wskazywali również na utrudniony dostęp do opieki psychologiczno-pedagogicznej, a także deficyt higienistek i pielęgniarek szkolnych. Ponadto zwracali uwagę na potrzebę organizowania wypoczynku letniego dla dzieci z terenów wiejskich oraz konieczność dostosowania placówek szkolnych do potrzeb uczniów niepełnosprawnych.

Według ankietowanych przedstawione powyżej kwestie należałoby podjąć w lokalnym programie opieki na dziećmi i młodzieżą.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

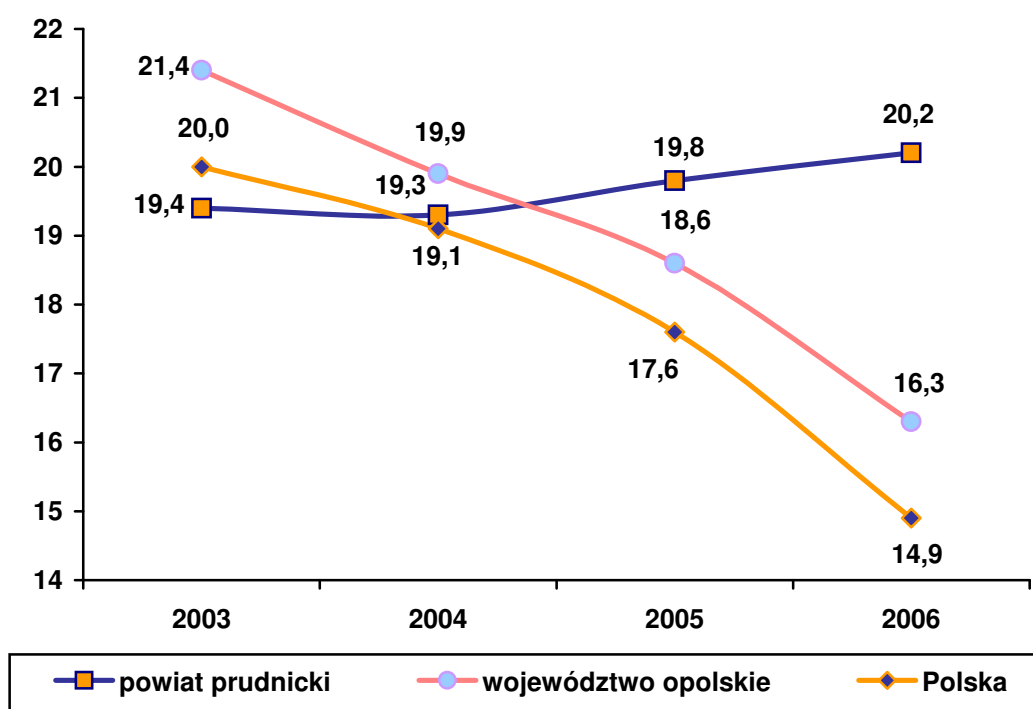
Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Poniższy wykres przedstawia stopę bezrobocia w powiecie prudnickim, województwie opolskim i kraju w latach 2003-2006.

Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie w latach 2003-2006

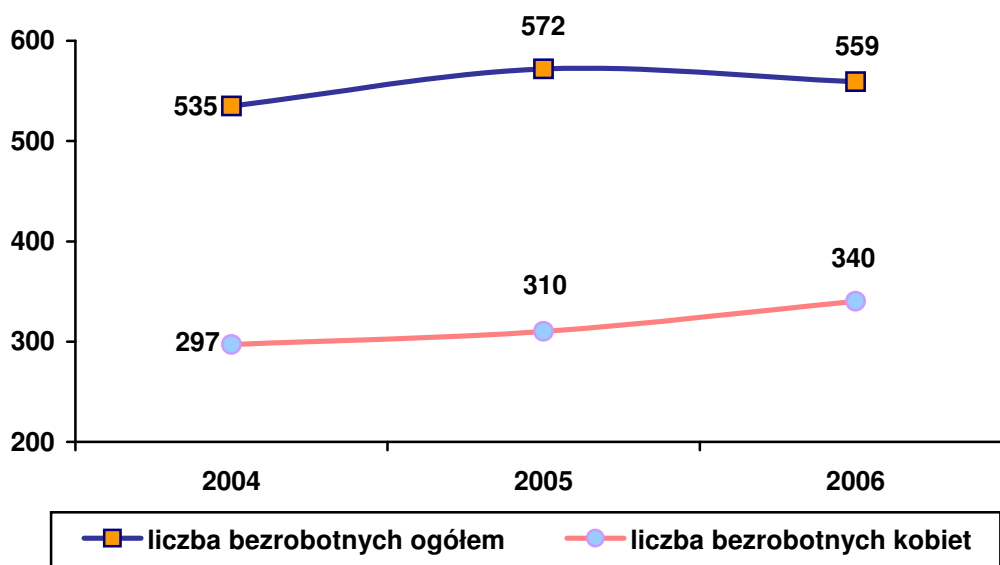

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż w roku 2003 powiat prudnicki charakteryzował się niższą, w stosunku do województwa opolskiego i kraju, stopą bezrobocia. Rok później sytuacja

na rynku zatrudnienia w powiecie był lepsza niż w województwie, ale nieco gorsza niż w kraju. W 2005 roku nastąpił wzrost stopy bezrobocia w powiecie prudnickim, co spowodowało, iż była ona wyższa zarówno w stosunku do województwa, jak i kraju. Te niekorzystne tendencje pogłębiły się w 2006 roku. Generalnie w skali całego kraju - z uwagi na poprawę kondycji gospodarki – mamy do czynienia z powolnym zmniejszaniem się stopy bezrobocia.

Liczba bezrobotnych w gminie Biała w latach 2004-2006

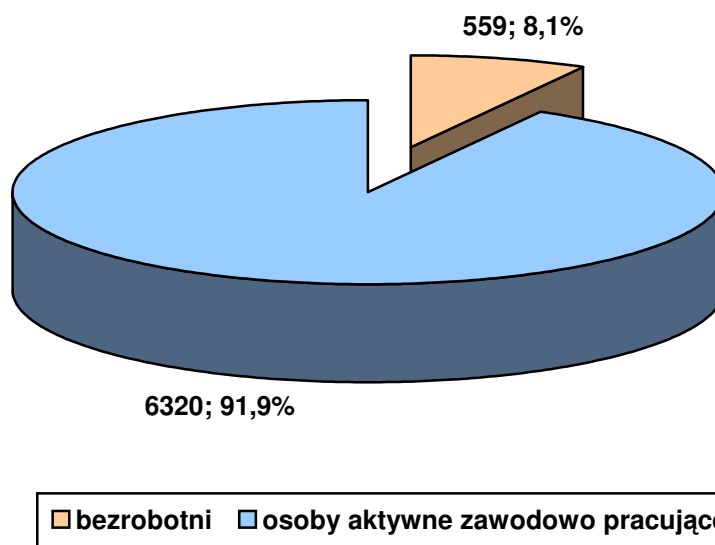
Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej i Powiatowego Urzędu Pracy w Prudniku.

W przeciwieństwie do tendencji ogólnokrajowej, w gminie Biała nie nastąpił spadek bezrobocia. Najniższe było ono w 2004 roku (podobnie jak w powiecie). W szczególnie niekorzystnej sytuacji na lokalnym rynku pracy były kobiety, których procentowy udział wzrósł z 55,5% w 2004 roku do 60,8% (340 osób) w 2006 roku.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Prudniku na dzień 31 grudnia 2006 roku w gminie Biała pozostawało zarejestrowanych 559 osób bezrobotnych, z których 42 miały prawo do zasiłku dla bezrobotnych. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Poniższy wykres przedstawia udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców gminy Biała, będących w wieku produkcyjnym z końcem 2006 roku.

Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo pracujące (z końcem 2006 r.)

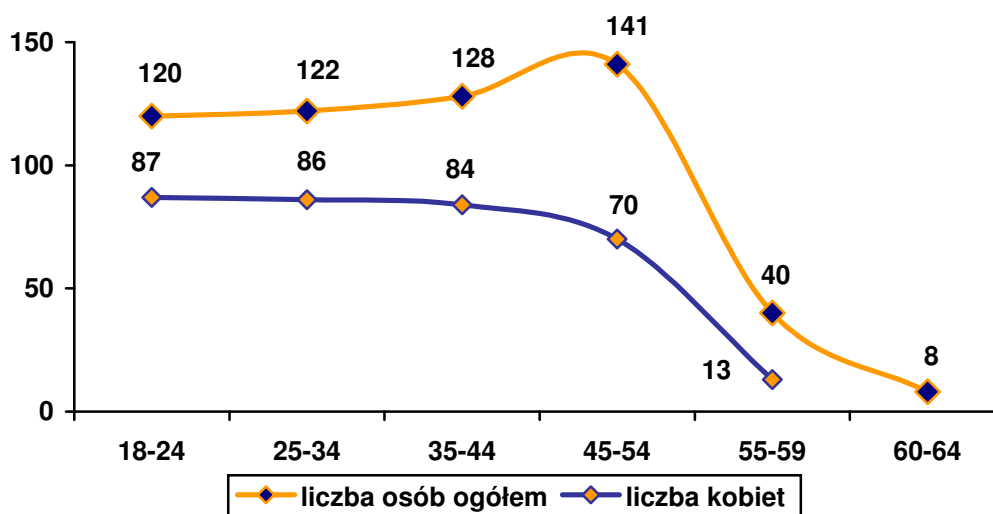

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Prudniku.

Spośród 6.879 osób z terenu gminy Biała, będących w wieku produkcyjnym, z końcem 2006 roku 8,1% pozostawało bez zatrudnienia.

Dla scharakteryzowania zjawiska bezrobocia w gminie niezwykle ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Bezrobotni według wieku z końcem 2006 roku

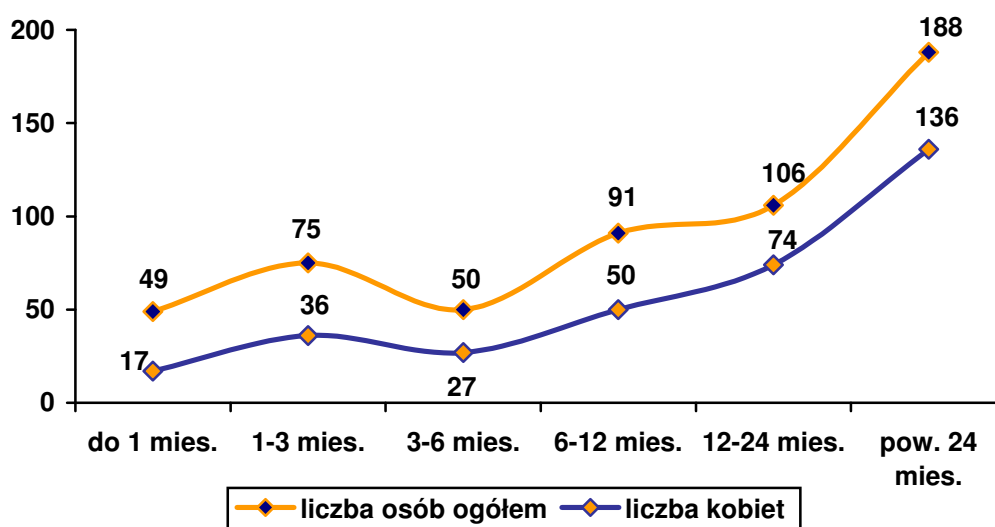

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Prudniku.

Z końcem 2006 roku wśród ogółu bezrobotnych najwięcej było osób, które przekroczyły 45. rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Według OPS-u w Białej, grupą najbardziej zagrożoną długotrwałym pozostawaniem bez pracy po jej utracie były właśnie osoby powyżej 45 lat z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym. Kobiety w tej grupie stanowiły niespełna połowę bezrobotnych, podczas gdy w młodszych rocznikach ich udział wynosił w granicach 70%.

Z końcem 2006 roku liczne grupy bezrobotnych stanowili również ludzie młodzi, często nieposiadający wcześniejszych doświadczeń zawodowych, oraz osoby w przedziale wiekowym 35-44 lata.

Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy z końcem 2006 roku

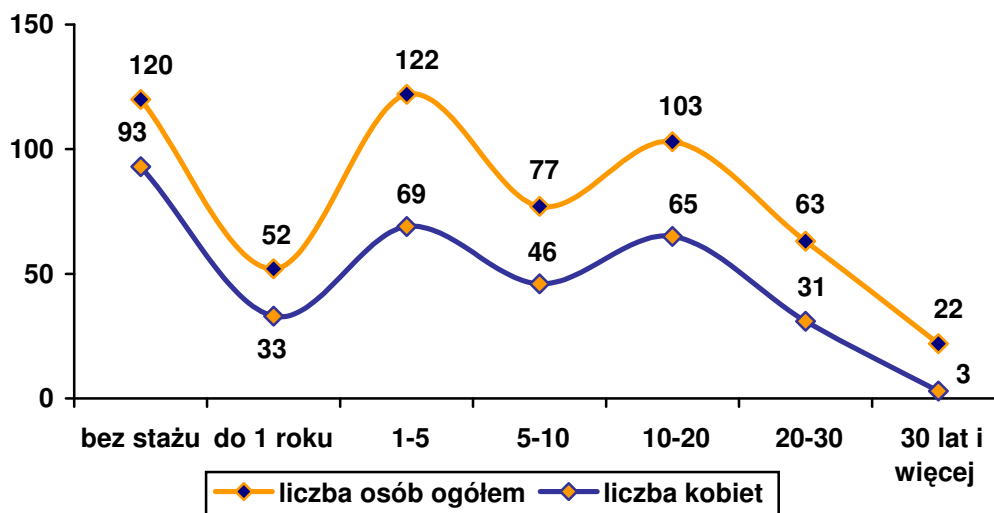

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Prudniku.

Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym zestawieniu. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia. Długotrwale bezrobotni, którzy z końcem 2006 roku stanowili najliczniejszą grupę pozostających bez pracy w gminie, często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej.

Udział kobiet w grupach osób pozostających bez pracy w okresie do 3 miesięcy wynosił średnio 41,5%, w pozostałych grupach kształtował się na poziomie od 50 do 70%.

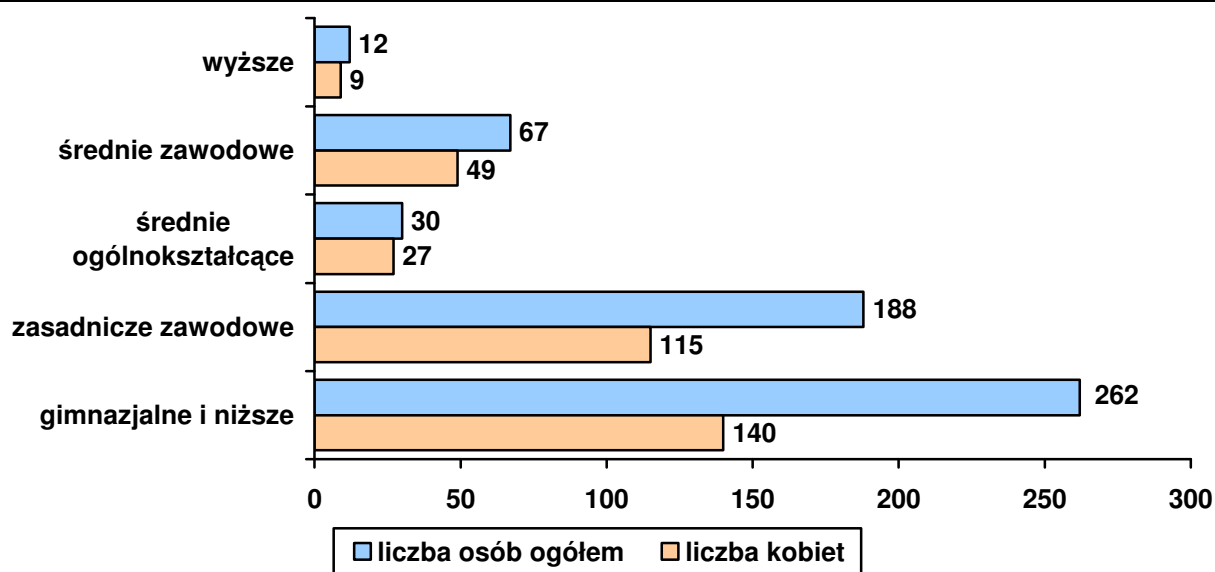
Bezrobotni według stażu pracy z końcem 2006 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Prudniku.

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego jest cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. Z końcem 2006 roku najliczniejsze grupy bezrobotnych w gminie stanowiły osoby z doświadczeniem zawodowym od roku do 5 lat oraz bez stażu pracy. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zatem zwrócić szczególną uwagę na absolwentów, tak by mieli możliwość nabycia pierwszych doświadczeń zawodowych oraz osoby z kilkuletnim stażem pracy, by mogli je poszerzać. Sytuacja kobiet, z wyjątkiem tych o najdłuższym stażu pracy, była niekorzystna.

Bezrobotni według wykształcenia z końcem 2006 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Prudniku.

Z końcem 2006 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym; tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem bezrobocia w największym stopniu dosięgał osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcanie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

Poza Powiatowym Urzędem Pracy w Prudniku, dokładne rozpoznanie sytuacji osób bezrobotnych (i ich rodzin) z terenu gminy posiada również Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej. Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat form pomocy udzielanych osobom pozostającym bez zatrudnienia.

Typy i rozmiary udzielanej pomocy osobom bezrobotnym w 2006 roku

Liczba osób i rodzin	Ogółem	Liczba osób w rodzinie	w tym:		Okres korzystania z pomocy społecznej		
			pobierający zasiłek dla bezrobotnych	bez zasiłku dla bezrobotnych	1 rok	2 lata	po nad 2 lata
Liczba osób zarejestrowanych w PUP	559		42	517			
Liczba bezrobotnych rodzin objętych pomocą materialną	184	582	6	178	28	28	128

Pomoc w ramach zadań zleconych	Zasiłek okresowy z budżetu gminy	129	414	4	125	12	23	94
Pomoc w ramach zadań własnych	Zasiłek celowy	166	544	5	161	24	27	115
Praca socjalna	Liczba bezrobotnych, którym znaleziono pracę	32	108	1	31	11	9	12
	Liczba bezrobotnych, którym udzielono pomocy niematerialnej	26	104	-	26	20	4	2
	Liczba usamodzielnionych	37	131	36	131	11	9	17

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej.

Analiza powyższych danych wskazuje, że spośród 184 rodzin borykających się z problemem bezrobocia, będących klientami Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej, 128 rodzin (69,5%) korzystało z pomocy materialnej Ośrodka przez okres ponad 2 lat. Z obserwacji OPS-u wynika, że grupę tę charakteryzowała bierna postawa, lęk przed podjęciem pracy, niskie poczucie wartości i bezradność.

W 2006 roku pomocą w formie pracy socjalnej zostały objęte 224 rodziny liczące 719 osób. Z tej grupy 47 osób usamodzielniało się, w tym 37 osób przez podjęcie pracy. Realizując ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy gmina zorganizowała w 2006 roku prace społecznie użyteczne dla 61 osób, w tym dla 31 osób w mieście i 30 osób na wsi. Polegały one na wykonywaniu prac porządkowych, udzielaniu pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym oraz pomocy w organizowaniu imprez kulturalnych. Do pracy kwalifikowane były osoby bezrobotne, bez prawa do zasiłku i korzystające ze świadczeń pomocy społecznej.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy się opierać na danych szacunkowych ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swej działalności statutowej.

Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych					
		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagrożenie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na uzależnienia jako poważny problem społeczny. Spośród 246 rodzin objętych pomocą społeczną przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej w 2006 roku, 13 rodzin liczących 30 osób swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym. Nie było uwidocznione używanie narkotyków. W analizowanym roku z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek nie świadczył pomocy, co jednak nie może być tożsame z twierdzeniem zupełnego braku występowania zjawiska.

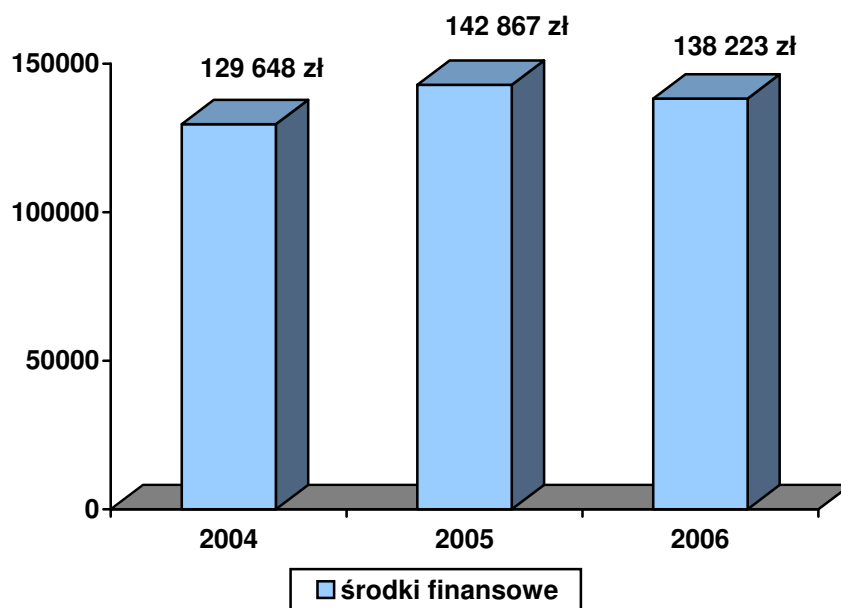
Aby eliminować niekorzystny wpływ uzależnień na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalany corocznie program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i przemocy w rodzinie, a także podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień działania.

Uchwalony na 2006 rok Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Gminy Biała przewidywał m.in. kontynuowanie działalności konsultacyjno-informacyjnej w Punkcie Konsultacyjnym i Klubie Abstynenta w Białej oraz opiekuńczo-wychowawczej w świetlicach środowiskowych w Białej, Prężynie, Laskowcu, Śmiczu, Chrzelicach, Nowej Wsi, Grabinie i Kolnowicach. W zakresie ochrony przed przemocą w rodzinie przystąpiono do budowania lokalnej koalicji przeciw przemocy (z udziałem Policji OPS-u, GKRPA). Przewidziano również prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej wśród dzieci i młodzieży w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii. W jej ramach organizowano wycieczki, rajdy i festyny dla dzieci i młodzieży, w czasie których podejmowana była tematyka uzależnień i propagowano zdrowy styl życia.

W 2006 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Białej zmotywowała i nakłoniła do leczenia odwykowego 8 osób, rozpatrzyła natomiast 21 wniosków w tych sprawach.

Poniższy wykres przedstawia wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie Biała w latach 2004-2006.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2004-2006

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Białej.

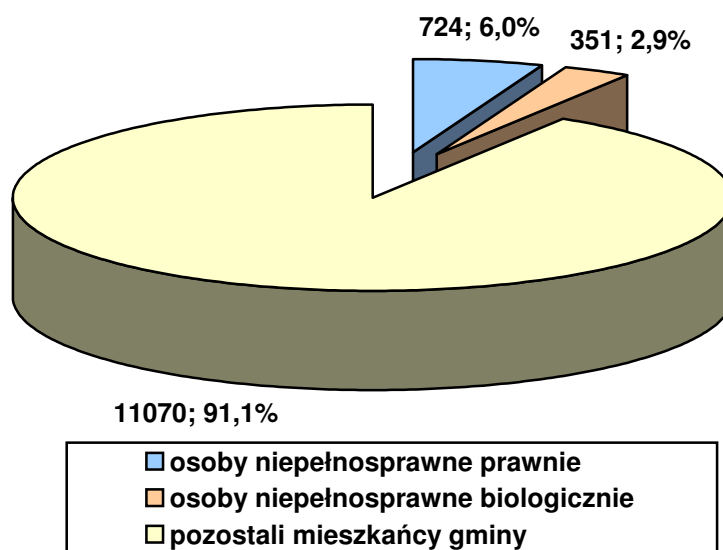
W latach 2005-2006 wielkość środków przeznaczonych w gminie Białka na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień nieznacznie wzrosła w porównaniu z rokiem 2004. W 2004 r. wyniosła 129.648 zł, a w dwóch kolejnych latach osiągnęła poziom odpowiednio 142.867 zł i 138.223 zł.

2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Poniższy wykres prezentuje udział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Białka w ogólnej liczbie mieszkańców w 2002 roku.

Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku

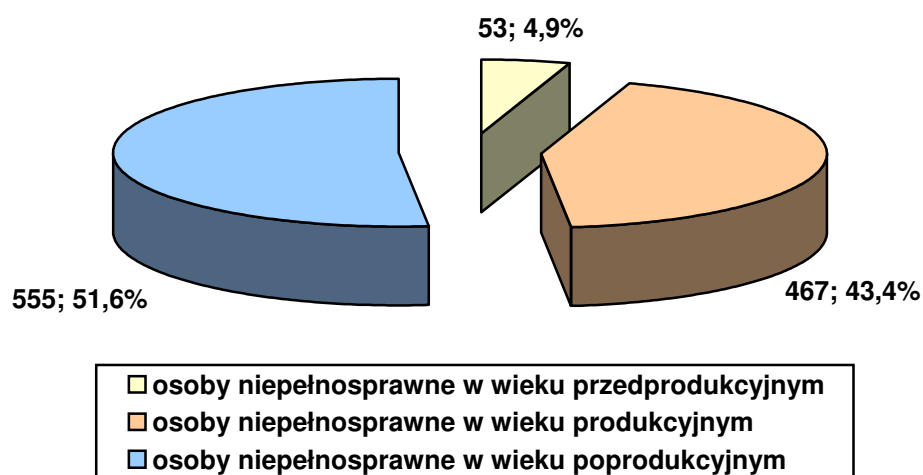
Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W roku 2002 w gminie Biała zamieszkiwało 1.075 osób niepełnosprawnych (w tym 517 mężczyzn i 558 kobiet), co stanowiło 8,9% ogółu mieszkańców gminy.

Niepełnosprawni są silnie zróżnicowaną grupą, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków (w 2006 roku z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej w gminie Biała skorzystały 33 rodziny liczące 85 osób i była to trzecia, pod względem liczby beneficjentów, przyczyna udzielania wsparcia). Jedynie dla 8% tej populacji główne źródło utrzymania stanowi praca, zaś kolejne 8% pozostaje na utrzymaniu innych osób, nie posiadając własnych środków na przeżycie. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia.

Poniższy wykres przedstawia podział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Biała według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku.

Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku

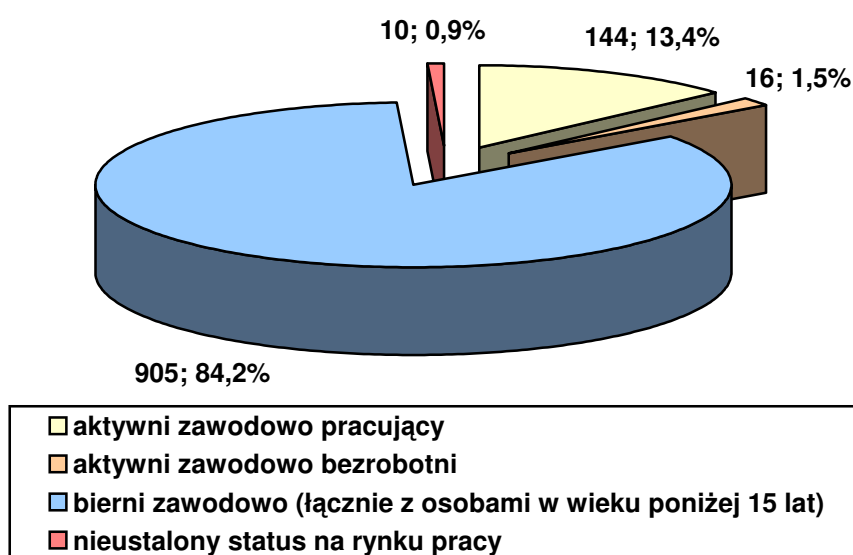

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku blisko 52% niepełnosprawnych w gminie było w wieku poprodukcyjnym (555 osób). Liczną grupę reprezentowały również osoby w wieku produkcyjnym (467 osób). Najmniejszą liczebnie grupę stanowiły dzieci i młodzież – 53 osoby.

Poniższy wykres przedstawia podział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Biała według aktywności ekonomicznej w 2002 roku.

Osoby niepełnosprawne według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

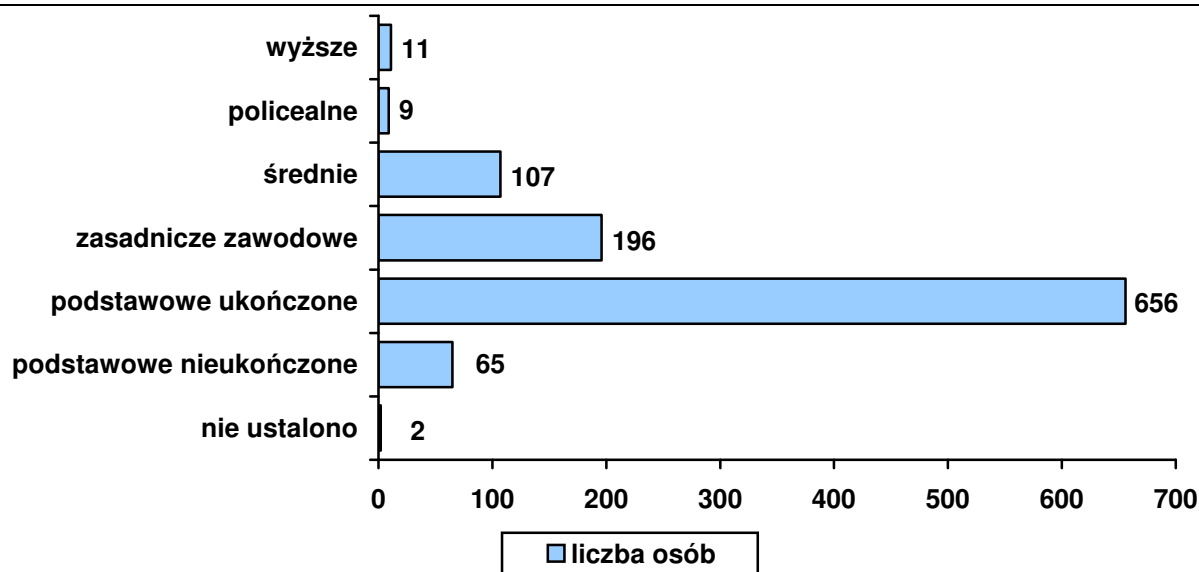
Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku zdecydowana większość osób niepełnosprawnych w gminie była bierna zawodowo – 905 osób. Wśród aktywnych zawodowo zarejestrowano 144 osoby pracujące i 16 osób pozostających bez pracy. Nieustalony status na rynku pracy posiadało 10 osób.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Poniższy wykres przedstawia strukturę wykształcenia osób niepełnosprawnych z terenu gminy Biała w 2002 roku.

Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 r.

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku najliczniejszą grupę niepełnosprawnych w gminie stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 656 osób.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z tym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co

zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączanie oraz możliwości rehabilitacyjne.

Szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

Do instytucji świadczących pomoc i opiekę niepełnosprawnym mieszkańcom gminy Biała należą: Stacja Opieki Caritas oraz funkcjonujący przy niej gabinet rehabilitacyjny (Biała, ul. Prudnicka 29).

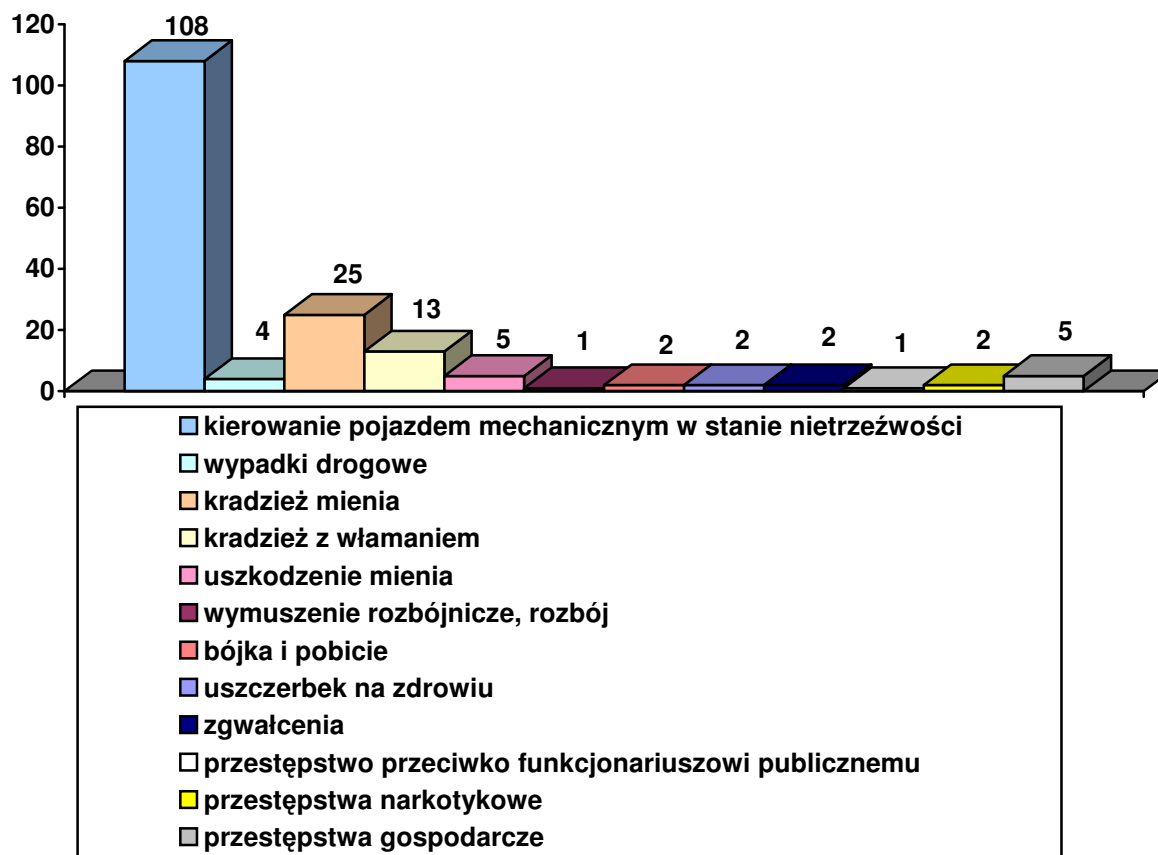
2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Biała.

Z analizy stanu zagrożenia przestępczością za 2006 rok, przygotowanej przez Posterunek Policji w Białej, wynika, iż na terenie gminy stwierdzono 211 przestępstw oraz wszczęto 196 dochodzeń. Dane dotyczące wybranych kategorii przestępstw popełnionych na terenie gminy Biała przedstawia poniższy wykres.

Przestępstwa stwierdzone na terenie gminy Biała w 2006 roku (wybrane kategorie)

Dane Posterunku Policji w Białej.

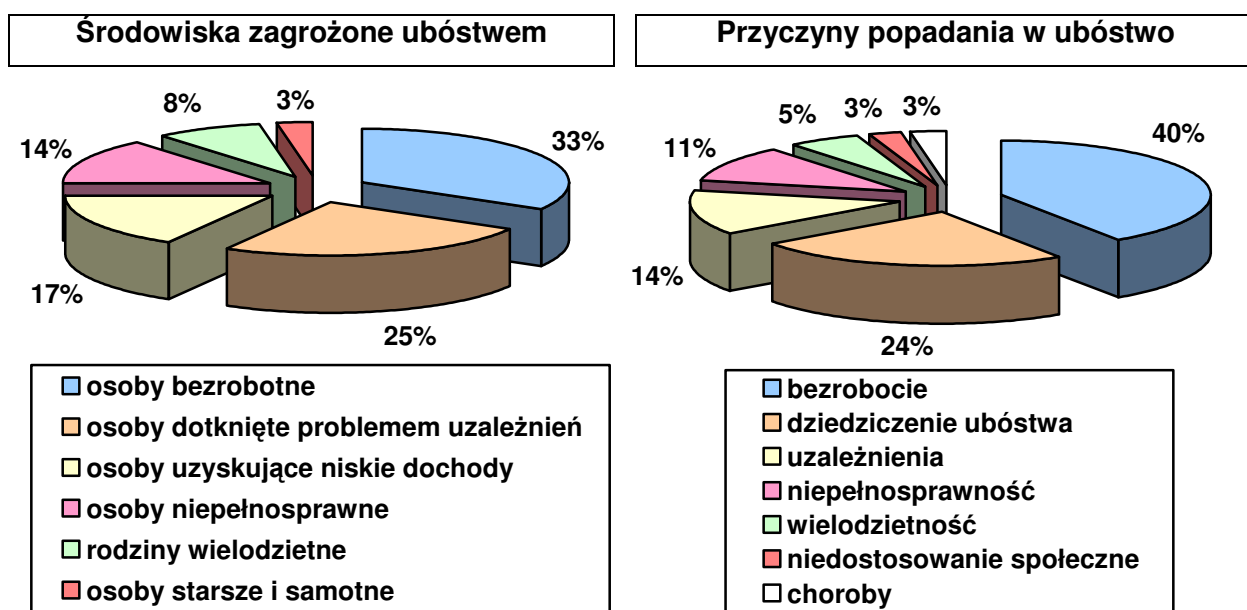
Analizując powyższe zestawienie, należy zauważyć, iż najczęściej popełnianymi przestępstwami w 2006 roku były przestępstwa drogowe polegające na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości – łącznie 108 czynów. Istotne kategorie przestępstw stanowiły również: kradzieże (25) i kradzieże z włamaniem (13), uszkodzenia mienia i przestępstwa gospodarcze (po 5 zdarzeń). Pozostałe przestępstwa występowały incydentalnie. Osoby nieletnie były sprawcami 2 rozbójów, 2 kradzieży, 1 kradzieży z włamaniem i 1 przestępstwa drogowego.

2.9. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do

osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników społecznych OPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

W pierwszych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyn tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

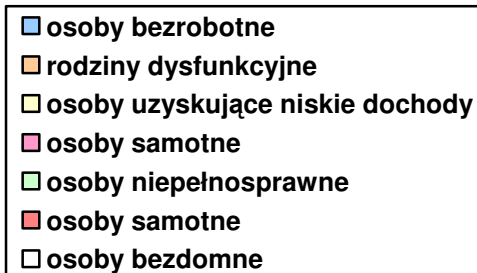
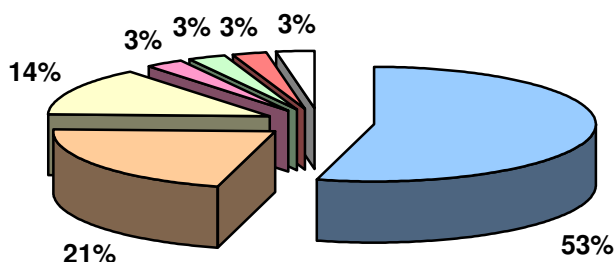

Badania własne Centrum AV.

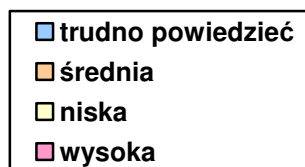
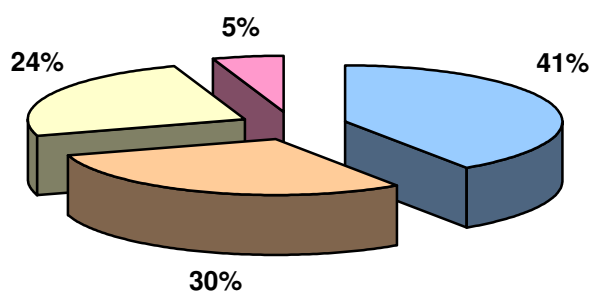
Według badanych, problem ubóstwa dotyczy najbardziej osób bezrobotnych (33%), dotkniętych problemem uzależnień (25%), uzyskujących niskie dochody (17%), a następnie osób niepełnosprawnych (14%). Jako najczęstsze przyczyny popadania w stan ubóstwa respondenci podawali bezrobocie (40%) i dziedziczenie ubóstwa (24%), a także uzależnienia (14%).

Odpowiadając na kolejne pytania respondenci identyfikowali środowiska zagrożone uzależnieniami, określali skalę tego zjawiska oraz oceniali ofertę pomocy osobom uzależnionym.

Środowiska zagrożone uzależnieniami

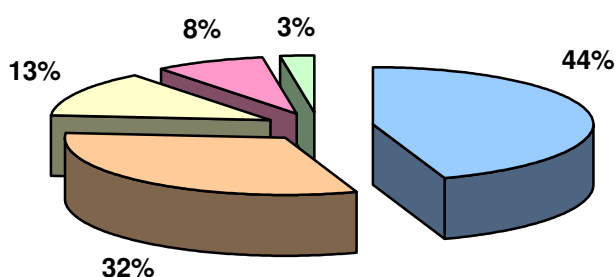
Skala problemu uzależnień

Badania własne Centrum AV.

Wśród środowisk zagrożonych zjawiskiem uzależnień najczęściej wymienianymi grupami były osoby bezrobotne (53%), rodziny dysfunkcyjne (21%) oraz osoby uzyskujące niskie dochody (14%). Określając skalę występowania tego problemu 30% badanych oceniło ją jako średnią, 24% jako niską, a 5% jako wysoką. Jednocześnie 41% ankietowanych nie miało zdania.

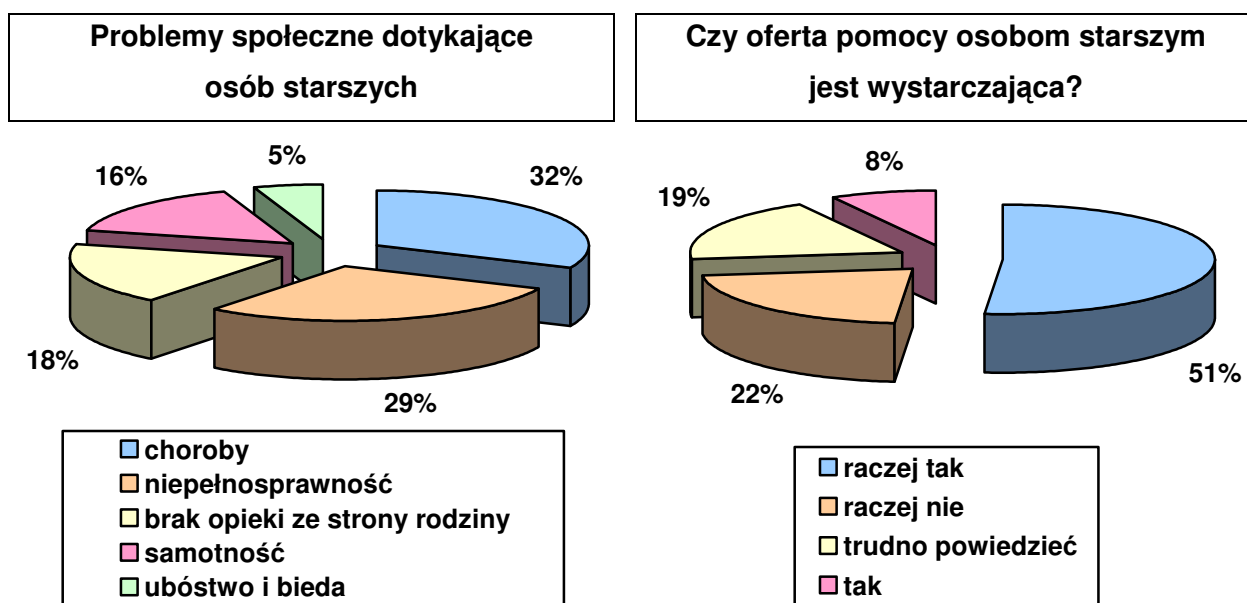
Czy oferta pomocy osobom uzależnionym jest wystarczająca?

Badania własne Centrum AV.

Jeśli chodzi o ocenę oferty pomocy dla osób uzależnionych, łącznie 52% respondentów stwierdziło, iż oferta pomocy dla osób uzależnionych jest raczej wystarczająca lub wystarczająca. Odmiennego zdania było w sumie 16% badanych. Jednocześnie 32% ankietowanych nie zajęło stanowiska.

W ankiecie znalazły się również pytania dotyczące sytuacji osób starszych w środowisku lokalnym. Pozwoliły one na identyfikację najważniejszych problemów dotyczących tę grupę osób oraz ocenę pomocy świadczonej osobom w wieku poprodukcyjnym. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

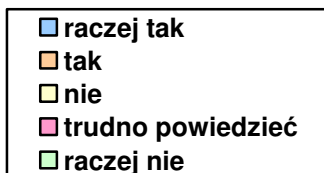
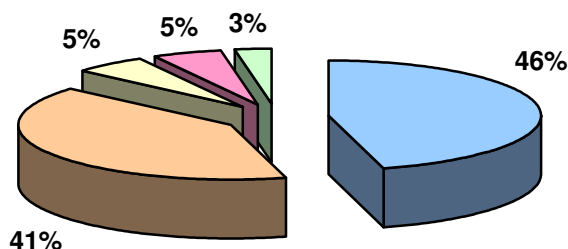

Badania własne Centrum AV.

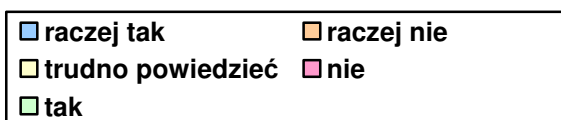
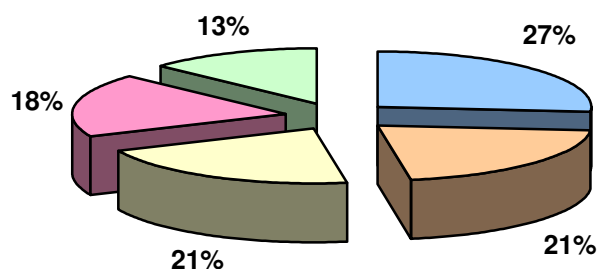
W kwestii osób starszych badani za najczęstsze problemy dotykające tę grupę osób podawali choroby (32%), niepełnosprawność (29%), brak opieki ze strony rodziny (18%) i samotność (16%). Co do oceny oferty pomocy osobom starszym, łącznie 59% ankietowanych wyraziło pozytywną ocenę. Odmiennego zdania było 22% badanych. Jednocześnie 19% respondentów nie potrafiło sprecyzować swojego stanowiska.

W ankiecie pytano także o stosunek do osób niepełnosprawnych oraz próbowano wysondować, jak postrzegana jest w społeczności lokalnej oferta pomocy dla tej grupy osób. Odpowiedzi na te pytania prezentują poniższe wykresy.

Czy osoby niepełnosprawne są akceptowane w środowisku lokalnym?

Czy oferta pomocy osobom niepełnosprawnym jest wystarczająca?

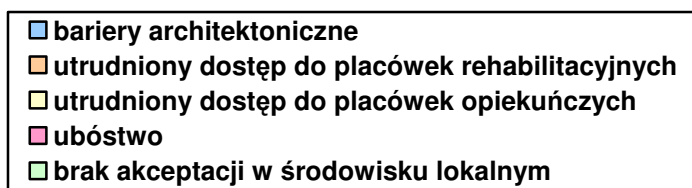
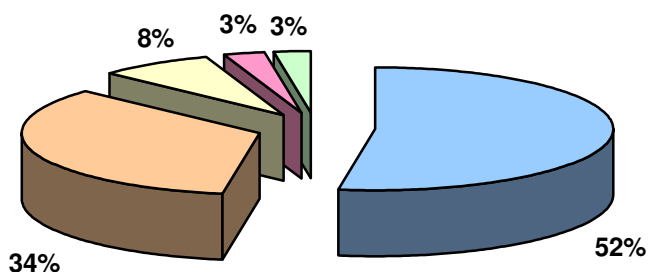

Badania własne Centrum AV.

Co do akceptacji osób niepełnosprawnych, zdecydowana większość badanych (łącznie 87%) wypowiedziała się pozytywnie. Jednocześnie w sumie 8% respondentów wyraziło odmienną opinię. Nie sprecyzowało swojego stanowiska 5% pytaných mieszkańców. Jeśli natomiast chodzi o ofertę pomocy tym osobom, to zdania badanych były podzielone. Łącznie 40% ankietowanych stwierdziło, iż jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca, a w sumie 39% osób wyraziło odmienny pogląd. Jednocześnie 21% badanych nie potrafiło jasno sprecyzować swojego stanowiska.

Wnikając w kwestię niepełnosprawności, poproszono ankietowanych o wskazanie problemów dotyczących osoby niepełnosprawne. Uzyskane odpowiedzi przedstawiono na poniższym wykresie.

Problemy społeczne dotyczące osób niepełnosprawnych?

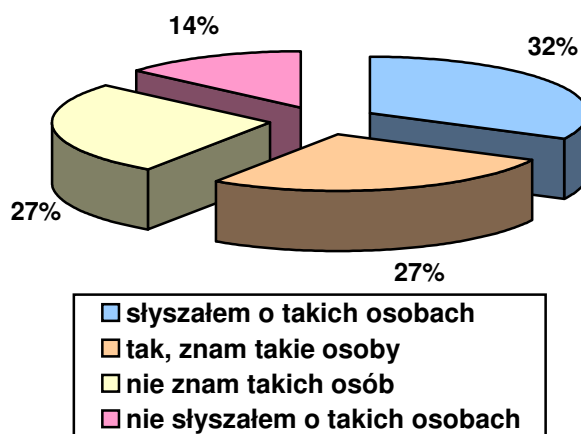

Badania własne Centrum AV.

Za problemy najbardziej nękające osoby niepełnosprawne ponad połowa badanych (52%) uznała bariery architektoniczne, a 34% utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych.

W ankiecie znalazło się również pytanie odnoszące się do osób chorych psychicznie zamieszkujących na terenie gminy.

Czy na terenie gminy zamieszkują osoby chore psychicznie?

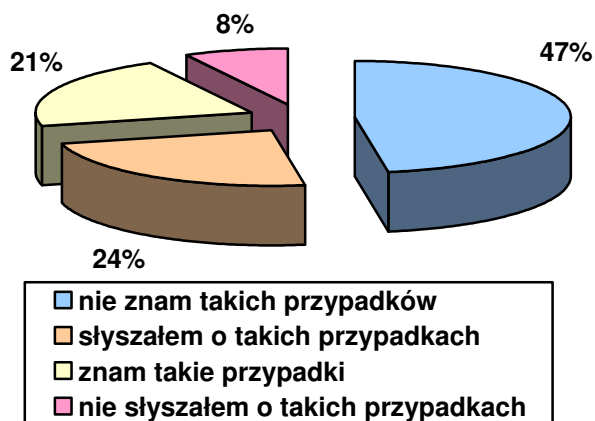

Badania własne Centrum AV.

Zagadnienie osób chorych psychicznie zamieszkujących w gminie nie jest obce jej mieszkańcom. W sumie 59% ankietowanych stwierdziło, że słyszało o takich osobach albo że zna takie osoby.

Osobne zagadnienie w ankiecie stanowiła przemoc w rodzinie. Ankietowani wypowiedzieli się na temat znajomości rodzin dotkniętych tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

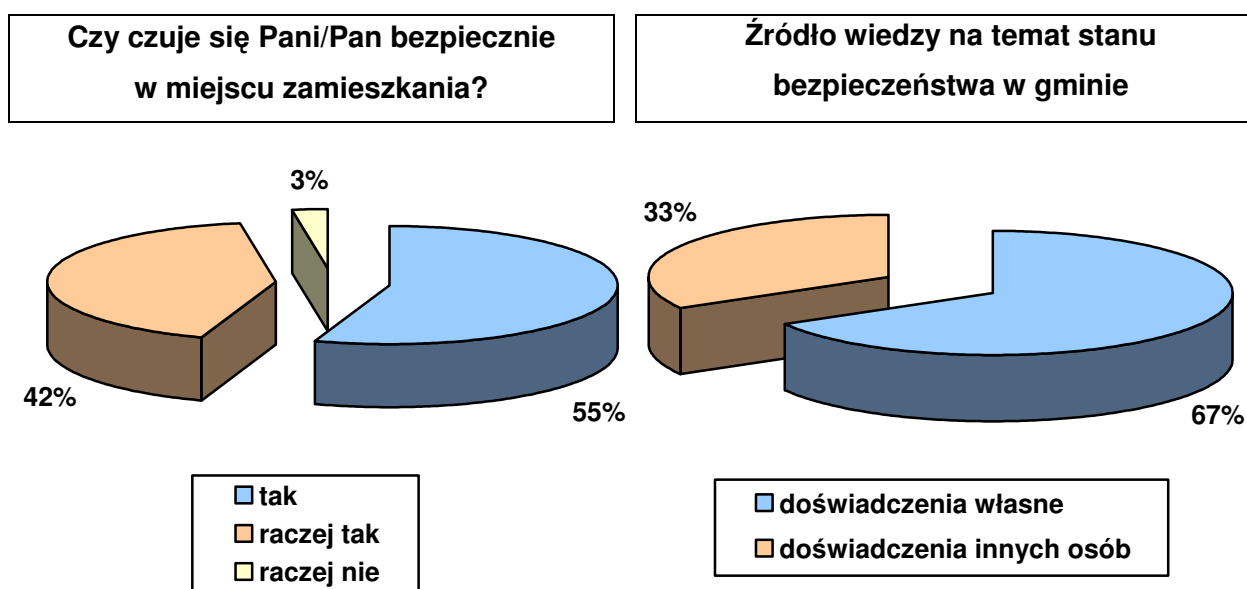
Czy w rodzinach istnieje zjawisko przemocy domowej?

Badania własne Centrum AV.

Podejmując kwestię przemocy domowej, łącznie 44% badanych przyznało, iż słyszało bądź wie o przypadkach występowania tej patologii w gminie. Jednakże większość (55%) respondentów stwierdziła, iż nie spotkała się z tym zjawiskiem.

W ankiecie znalazły się również pytania dotyczące stanu bezpieczeństwa w środowisku zamieszkania. Respondenci dzieląc się swoimi odczuciami w tym zakresie, wskazywali jednocześnie źródła swojej wiedzy na temat stanu bezpieczeństwa w gminie. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

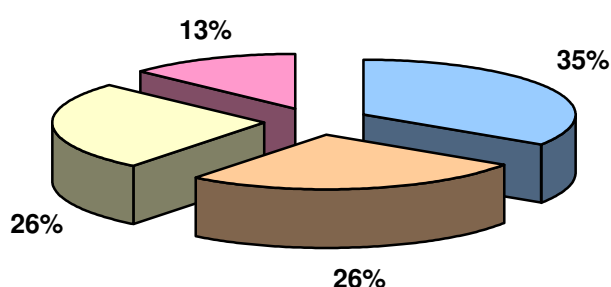

Badania własne Centrum AV.

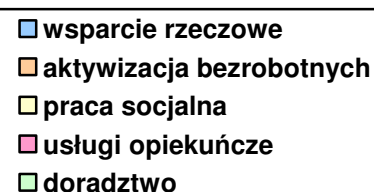
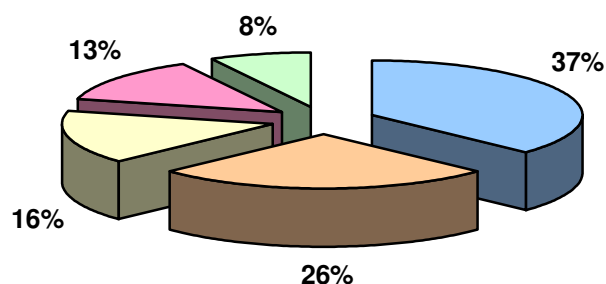
Jeśli chodzi o ocenę poczucia bezpieczeństwa w gminie, to zdecydowana większość ankietowanych (łącznie 97%) stwierdziła, że czuje się bezpiecznie lub raczej bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Odmiennego zdania było jedynie 3% respondentów. Źródłem wiedzy respondentów na temat stanu bezpieczeństwa w środowisku lokalnym były przede wszystkim doświadczenia własne (67%).

Kolejne pytania w ankiecie odnosiły się do działalności miejscowego ośrodka pomocy społecznej. Respondenci oceniali ofertę udzielanej pomocy, wskazywali formy wsparcia, jakie powinien świadczyć OPS oraz wypowiedali się na temat pracy pracowników socjalnych. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

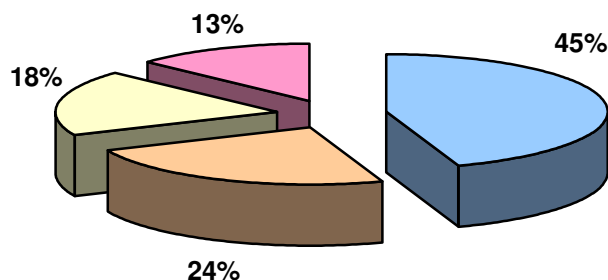
Czy pomoc OPS-u jest wystarczająca?

Jaką formę wsparcia powinien oferować OPS?

Ocena pracy pracowników socjalnych

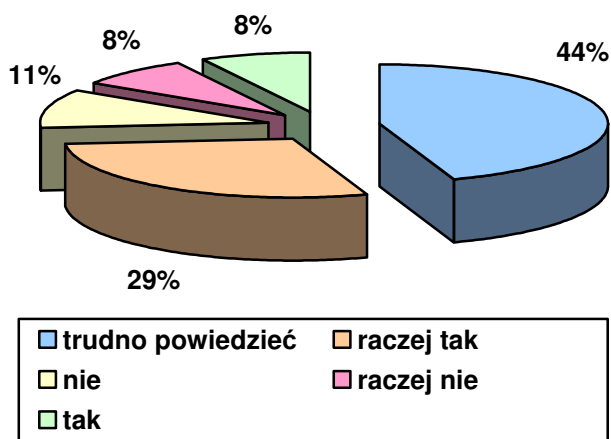
Badania własne Centrum AV.

W kwestii oceny pomocy udzielanej przez OPS, większość ankietowanych (łącznie 61%) wyraziło pozytywne opinie. Negatywny pogląd w tej sprawie przedstawiło 13% respondentów, a 26% nie sprecyzowało swojego stanowiska. Co do form wsparcia, jakie powinien oferować OPS, badani najczęściej wskazywali na wsparcie rzeczowe (37%), aktywizację bezrobotnych (26%) oraz pracę socjalną (16%) i usługi opiekuńcze (13%). Warto zauważyć, że żaden ankietowany nie wskazał na pomoc finansową. Jeśli natomiast chodzi o ocenę pracy pracowników socjalnych, zdecydowana większość badanych (łącznie 63%) oceniła ją dobrze i bardzo dobrze. Jednocześnie 24% ankietowanych nie miało w tej sprawie zdania, a 13% uznało, że pracownicy socjalni pracują przeciętnie.

Uzupełnieniem poprzednio omawianych kwestii było pytanie o stopień zaspokajania potrzeb środowiska lokalnego przez działające na terenie gminy organizacje pozarządowe.

Czy oferta pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego?

Badania własne Centrum AV.

Oceniając adekwatność pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe w stosunku do potrzeb ludności gminy, łącznie 37% respondentów wyraziło pozytywne opinie, stwierdzając, iż jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca. Jednocześnie w sumie 19% respondentów było odmiennego zdania, a 44% osób nie zajęło stanowiska.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- niski poziom bezrobocia długotrwałego wśród mężczyzn,
- dobre przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi.

Słabe strony

- występowanie bezrobocia długotrwałego wśród kobiet,
- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- niewielkie znaczenie wykształcenia jako wartości,
- niepodnoszenie kwalifikacji przez osoby bezrobotne długotrwale,
- niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych długotrwale,
- brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym.

Szanse

- wzrost mobilności zawodowej i geograficznej.

Zagrożenia

- wzrost bezrobocia długotrwałego i zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- rozwój zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych,
- brak powiązania programów dla bezrobotnych długotrwale z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacji,
- mała dostępność kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich,

- istnienie zjawiska osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- adekwatne do potrzeb zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej,
- współpraca pomiędzy instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- dobra komunikacja pomiędzy pracownikami sfery samorządowej i pozarządowej,
- wsparcie ze strony samorządu dla organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- prowadzenie przez samorząd działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny,
- wysoki poziom aktywności w poszukiwaniu środków pozabudżetowych,
- upowszechnianie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- niedostateczna ilość środków finansowych,
- deficyt placówek resocjalizacyjnych dla nieletnich, domów dla samotnych matek, ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- brak specjalistycznych analiz jakościowych w zakresie potrzeb dzieci i młodzieży,
- ograniczony stopień zabezpieczania dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego,
- nieodpowiednie warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej.

Szanse

- wzrastające znaczenie organizacji pozarządowych w pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- szansa na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny dzięki członkostwu Polski w Unii Europejskiej,
- sprzyjająca udzielaniu pomocy społecznej dzieciom i młodzieży decentralizacja władzy,

- wysoki poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną,
- prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych,
- wystarczająca opieka medyczna w szkołach.

Zagrożenia

- rozpad więzi społecznych i zanik kontroli społecznej,
- występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- dobre przygotowanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi,
- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń,
- dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- włączanie się społeczności lokalnej w działania pomocowe.

Słabe strony

- brak dobrze przygotowanej bazy lokalowej,
- deficyt miejsc pobytu dla ofiar przemocy,
- brak organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi,
- ograniczona współpraca z Kościołem.

Szanse

- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- wspólna praca fachowców różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- istnienie systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy.

Zagrożenia

- niemożność sprostania potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,

- niedostateczne wykorzystywanie systemu informacji,
- oznaki zmęczenia, bezsilności i bezradności w społeczeństwie.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- istnienie określonego standardu usług dla osób starszych,
- dostateczny dostęp osób starszych do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- wystarczająca ilość kadry zajmującej się problematyką osób starszych,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- dobra dostępność domów pomocy społecznej,
- korzystanie ze wsparcia wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Słabe strony

- brak profesjonalnego przygotowania kadry do świadczenia pomocy osobom starszym,
- brak w gminie małych form pomocy społecznej dla osób starszych,
- zmiana modelu rodziny wielopokoleniowej na jedno, dwupokoleniowe,
- wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców gminy,
- niemożność kontynuowania przez osoby starsze aktywności zawodowej oraz realizowania się przez osoby starsze w organizacjach samopomocowych,
- niepoprawianie sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie osób starszych,
- niski poziom życia osób starszych.

Szanse

- uwrażliwianie systemu oświaty na problem osób starszych,
- koordynacja działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- dokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych.

Zagrożenia

- brak szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- niedostosowywanie standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,
- wzrost liczby osób samotnych,
- niedostosowana do osób starszych infrastruktura,
- migracja ludzi młodych na inne tereny,

- niekorzystne zjawiska demograficzne,
- niesprzyjająca pomocy osobom w III wieku ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- aktywna działalność organizacji pozarządowej funkcjonującej w sferze niepełnosprawności („Caritas”),
- dobry przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi.

Słabe strony

- niski poziom zaangażowania środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocy,
- ograniczona działalność w zakresie upowszechniania w środowisku lokalnym pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych,
- występowanie barier utrudniających udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- nierównomierna i niewystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych,
- niedostateczna oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie edukacji o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym.

Zagrożenia

- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- nieupowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw,
- spadek liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,

- ograniczona działalność w zakresie likwidacji barier architektonicznych,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- posiadanie wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej oraz pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- brak problemu przeciążenia pracowników socjalnych ilością zadań,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną.

Słabe strony

- utrudniony dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych.

Szanse

- odpowiednie do potrzeb rynku przygotowanie zawodowe absolwentów szkolnictwa w zakresie służb pomocy społecznej,
- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty,
- wystarczająca w stosunku do potrzeb ilość wykwalifikowanej kadry.

Zagrożenia

- deficyt wykwalifikowanej kadry w zakresie świadczenia usług opiekuńczych.

Inne mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia lokalnego systemu polityki społecznej

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- aktywizacja bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych, robót publicznych i prac interwencyjnych,
- bieżące rozpoznanie środowiska osób bezrobotnych dokonywane przez OPS i pomoc w organizowaniu ich zatrudnienia i zaspokajaniu ich potrzeb,

- możliwość zarobkowania za granicą,
- wspieranie rodzin i osób w różnych formach przez OPS,
- partycypacja gminy w kosztach realizacji programów rządowych na rzecz osób bezrobotnych.

Słabe strony

- niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych (szczególnie długotrwale bezrobotnych),
- niska mobilność bezrobotnych,
- niekontrolowane zjawisko nielegalnego zatrudnienia,
- bierność bezrobotnych w zakresie podnoszenia kwalifikacji i przekwalifikowania,
- duży udział kobiet wśród bezrobotnych,
- bezrobocie – stała cecha rynku pracy,
- ograniczone możliwości zatrudnienia z uwagi na małą liczbę zakładów pracy i brak nowych miejsc pracy,
- niski poziom aktywności mieszkańców w zakresie podejmowania działalności gospodarczej,
- emigracja ludzi wykształconych,
- mała aktywność osób długotrwale bezrobotnych w poszukiwaniu pracy,
- niechęć do podejmowania pracy poza miejscem zamieszkania,
- dziedziczenie bezrobocia.

Kwestie dzieci i młodzieży

Mocne strony

- realizacja programów służących zabezpieczeniu podstawowych potrzeb dzieci z rodzin ubogich i zagrożonych,
- rozeznanie potrzeb i objęcie pomocą środowisk wymagających wsparcia,
- funkcjonowanie świetlic środowiskowych i ich rozwój,
- wymiana informacji pomiędzy instytucjami i koordynacja działań w zakresie występujących problemów,
- promowanie przez szkoły zdrowego trybu życia, wolnego od uzależnień, poprzez realizowanie w tym zakresie programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- dostosowanie liczby szkół i przedszkoli do potrzeb lokalnych,

- opieka pedagoga i psychologa szkolnego.

Słabe strony

- niewystarczająca oferta zajęć w wakacje i po lekcjach (szczególnie w środowisku wiejskim),
- ograniczony dostęp do obiektów i urządzeń sportowych po lekcjach,
- brak zainteresowania młodzieży dostępnymi ofertami spędzania czasu wolnego,
- niezadowalająca liczba i jakość placówek kultury na terenie wiejskim,
- brak wystarczającej bazy sportowo-rekreacyjnej do prowadzenia zajęć sportowych,
- brak placów zabaw i boisk oraz bezpiecznych miejsc spotkań,
- zła sytuacja ekonomiczna rodzin,
- niski poziom aktywności rodzin w rozwiązywaniu swoich problemów,
- niski poziom życia rodzin oraz tendencja do dziedziczenia i powielania przez dzieci i młodzież tego modelu życia,
- brak specjalistycznego poradnictwa,
- zakłócające relacje w rodzinach wyjazdy zarobkowe członków rodzin.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- istnienie Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz Klubu Abstynenta,
- działalność grup samopomocowych AA i Al-Anon,
- działalność świetlicy środowiskowej dla dzieci w mieście i tendencja do rozwijania tej działalności na wsi,
- podejmowanie współpracy w zakresie uzależnień na szczeblu gminnym i ponadgminnym,
- budowanie lokalnej koalicji osób, służb i instytucji w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie,
- działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- realizacja programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomani i przemocy w rodzinie,
- wymiana informacji między organami i instytucjami zajmującymi się problemami społeczności lokalnej.

Słabe strony

- brak specjalistycznej kadry (psycholog, doradca rodzinny),
- niezadawalający stan bazy lokalowej świetlic środowiskowych dla dzieci na terenie wiejskim,
- mała świadomość społeczna w zakresie uzależnień i ich leczenia,
- brak ogólnego dostępu do informacji dotyczącej leczenia i terapii,
- brak mieszkań socjalnych.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- możliwość korzystania z usług opiekuńczych świadczonych przez OPS oraz opieki medycznej Stacji Opieki Caritas,
- dobre rozeznanie potrzeb przez OPS i Caritas oraz dobry przepływ informacji,
- istnienie na terenie gminy DPS-u w Grabinie,
- dostęp do podstawowych placówek służby zdrowia, aptek i szpitala na terenie gminy.

Słabe strony

- brak specjalistycznych usług opiekuńczych,
- brak opieki ze strony rodziny z uwagi na migrację zarobkową,
- niskie świadczenia emerytalne i rentowe,
- wysokie koszty ponoszone przez gminę za pobyt mieszkańców w DPS-ie,
- bariery architektoniczne,
- ograniczone możliwości umieszczenia w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym z uwagi na długi okres oczekiwania.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- działalność Stacji Caritas oraz gabinetu rehabilitacyjnego,
- aktywna działalność Stowarzyszenia „Caritas” w Łączniku,
- dobre rozeznanie lokalnego środowiska osób niepełnosprawnych i gotowość niesienia pomocy przez OPS,

- dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, leczenia szpitalnego, aptek i opieki pielęgnacyjnej.

Słabe strony

- bariery architektoniczne,
- utrudniony dostęp do specjalistycznych placówek rehabilitacyjnych (brak środków transportu i ograniczone możliwości korzystania z rehabilitacji),
- brak oddziałów integracyjnych w szkołach,
- niedostosowanie szkół do potrzeb dzieci niepełnosprawnych,
- brak zakładów aktywności zawodowej,
- brak grup samopomocowych,
- małe zainteresowanie społeczeństwa problemami osób niepełnosprawnych,
- bierność osób niepełnosprawnych i brak zainteresowania życiem społeczno-zawodowym.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.10.1. INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom gminy. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej

ul. Prudnicka 29, 48-210 Biała.

1. Podmiot prowadzący:

Gmina Biała.

2. Co oferuje (zakres usług):

Ośrodek, realizując zadania wynikające m.in. z ustaw o pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych i postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie. Kadre jednostki stanowi kierownik, 6 pracowników socjalnych oraz 6 innych pracowników, w tym 3 osoby wykonujące usługi opiekuńcze.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i liczba klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. W 2006 roku świadczenia przyznano 392 osobom.

4. Udział w szkoleniach kadry zatrudnionej w Ośrodku Pomocy Społecznej:

Kadra zatrudniona w OPS-ie uczestniczy w licznych formach doszkalania i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których należy wymienić następujące szkolenia i warsztaty: „Funkcjonowanie jednostek organizacyjnych w kontekście zmian w ustawie o pomocy społecznej”, „Schizofrenia – otwórzcie drzwi”, „Regulacje prawne w KP i innych ustawach obowiązujące od 1 stycznia 2004 roku”, „Ustawa o zatrudnieniu socjalnym”, „Nowe świadczenia rodzinne oraz zasiłki chorobowe i macierzyńskie”, „Prawo pracy w praktyce”, „Praktyczne aspekty wydawania decyzji administracyjnych”, „Zmiany w ustawie o pomocy społecznej – decyzje i postanowienia administracyjne”, „Kontakt z klientem psychiatrycznym w pracy socjalnej”, „Obowiązek alimentacyjny w świetle ustawy o pomocy społecznej oraz KP”, „Postępowanie w sprawie przyznawania świadczeń z pomocy społecznej”, „KPA w teorii i praktyce”, „Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych”, „Metody i formy pracy socjalnej w OPS z uwzględnieniem prac społecznie użytecznych jako instrumentu aktywizacji bezrobotnych”, „Kierowanie podopiecznych do DPS”, „Sprawozdawczość oraz wybrane zagadnienia dotyczące realizacji i finansowania świadczeń rodzinnych”, „Ustawa o świadczeniach rodzinnych w świetle przepisów prawnych”, „Świadczenia rodzinne w związku z koordynacją systemu zabezpieczenia społecznego w UE – współpraca organów właściwych”, „Pilotażowe wprowadzenie aplikacji QuickStart przeznaczonej do obsługi elektronicznej sprawozdawczości w jednostkach realizujących zadania ustawy o świadczeniach rodzinnych”,

„Kompetentny pracownik socjalny kluczem do przyszłości osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”, „Praktyczne metody rozwiązywania problemów z zakresu ustawy o dłużnikach alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, a także ustawy o świadczeniach rodzinnych”, „Kontrakt socjalny”, „Trening umiejętności komunikacyjnych dla pracowników socjalnych”, „Praca z rodziną wieloproblemową z wykorzystaniem elementów terapii systemowej rodzin”, „Klub Integracji Społecznej - readaptacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”, „SPO – rozwój zasobów ludzkich – tworzenie projektów”.

5. Propozycje z zakresie rozwoju placówki (potrzeby):

Doskonalenie w zakresie świadczenia różnych form pomocy osobom znajdującym się w potrzebie.

Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety

Grabina 72, 48-210 Biała.

1. Podmiot prowadzący:

Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety – Prowincja Nysa.

2. Co oferuje (zakres usług):

- całodobowe usługi opiekuńcze (udzielanie pomocy w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnacja, pomoc w załatwianiu spraw osobistych),
- pomoc w zakresie potrzeb bytowych (miejsce zamieszkania, wyżywienie, utrzymanie czystości),
- usługi wspomagające.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i liczba klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do 50 kobiet somatycznie przewlekle chorych.

4. Propozycje w zakresie rozwoju placówki (potrzeby):

- modernizacja Domu i wyposażenia,
- zwiększenie zatrudnienia.

Stacja Opieki Caritas

ul. Prudnicka 29, 48-210 Biała.

1. Podmiot prowadzący:

Caritas Diecezji Opolskiej.

2. Co oferuje (zakres usług):

- świadczenia higieniczno-pielęgnacyjne,
- usługi zabiegowe i diagnostyczne,

- usługi terapeutyczne i rehabilitacyjne,
- promocja zdrowia,
- działalność profilaktyczna.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i liczba klientów):

W 2006 roku oferta jednostki skierowana była do 212 osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych.

2.11.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W gminie Biała funkcjonuje 19 organizacji pozarządowych oraz jest 10 parafii kościoła rzymskokatolickiego. Pomędzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczące współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie zlecenia realizacji zadań własnych, dofinansowania działalności statutowej organizacji, wsparcia rzeczowego i lokalowego oraz doradztwa i konsultacji.

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnego form pomocy. Poniżej prezentowane są organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Biała.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE, DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY BIAŁA

1. Stowarzyszenie „Caritas” – Koło „Caritas Opolski”, ul. Świerczewskiego 19, 48-220 Łącznik.
2. Stacja Opieki „Caritas”, ul. Prudnicka 29, 48-210 Biała.
3. Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych Miasta i Gminy Biała, ul. Rynek 10, 48-210 Biała.
4. Stowarzyszenie „Odnowa Wsi Chrzelice”, Chrzelice 177, 48-220 Łącznik.
5. Stowarzyszenie „Odnowa Wsi Gostomia”, Gostomia 46a, 48-217 Gostomia.
6. Stowarzyszenie „Odnowa Wsi Łącznik”, ul. Świerczewskiego 30/1, 48-220 Łącznik.
7. Stowarzyszenie „Odnowa Wsi Olbrachcice”, Olbrachcice 69a, 48-210 Biała.

8. Stowarzyszenie „Odnowa Wsi Rostkowice”, Rostkowice 38, 48-217 Gostomia.
9. Stowarzyszenie „Odnowa Wsi Prężyna”, Prężyna 20, 48-210 Biała.
10. Stowarzyszenie „Odnowa Wsi Wilków”, Wilków 39, 48-217 Gostomia.
11. Stowarzyszenie „Odnowa Wsi Solec”, Solec 6 48-217 Gostomia.
12. Stowarzyszenie Partnerskie „Pax Silesia”, ul. Rynek 10, 48-210 Biała.
13. Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim
– Zarząd Gminny Biała, ul. Prudnicka 35, 48-210 Biała.
14. Stowarzyszenie „Ochotnicza Straż Pożarna”, ul. Prudnicka 25, 48-210 Biała.
15. Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe, ul. Prudnicka 35, 48-210 Biała.
16. Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe”, ul. Prudnicka 35, 48-210 Biała.
17. Stowarzyszenie Przyjaciół Śmicza, Śmicz 60b, 48-210 Biała.
18. Stowarzyszenie „Międzyzakładowy Związek Zakładowy Pracowników Ochrony
Zdrowia i Pomocy Społecznej”, ul. Moniuszki 8, 48-210 Biała.
19. Centrum Jujutsu-Aikijujutsu „Kobudo Kenkyukai”, Chrzelice 118, 48-220 Łącznik.

2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Biała korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, Policja i inne instytucje, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, że obszarami problemowymi, dla których należy zaprogramować działania, są w pierwszej kolejności kwestie dotyczące osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, a wśród nich grupy najbardziej narażone na marginalizację, tj. osoby ubogie, starsze, niepełnosprawne oraz zagrożone bezdomnością. Równie ważna jest rodzina, którą należy wzmocnić tak, by

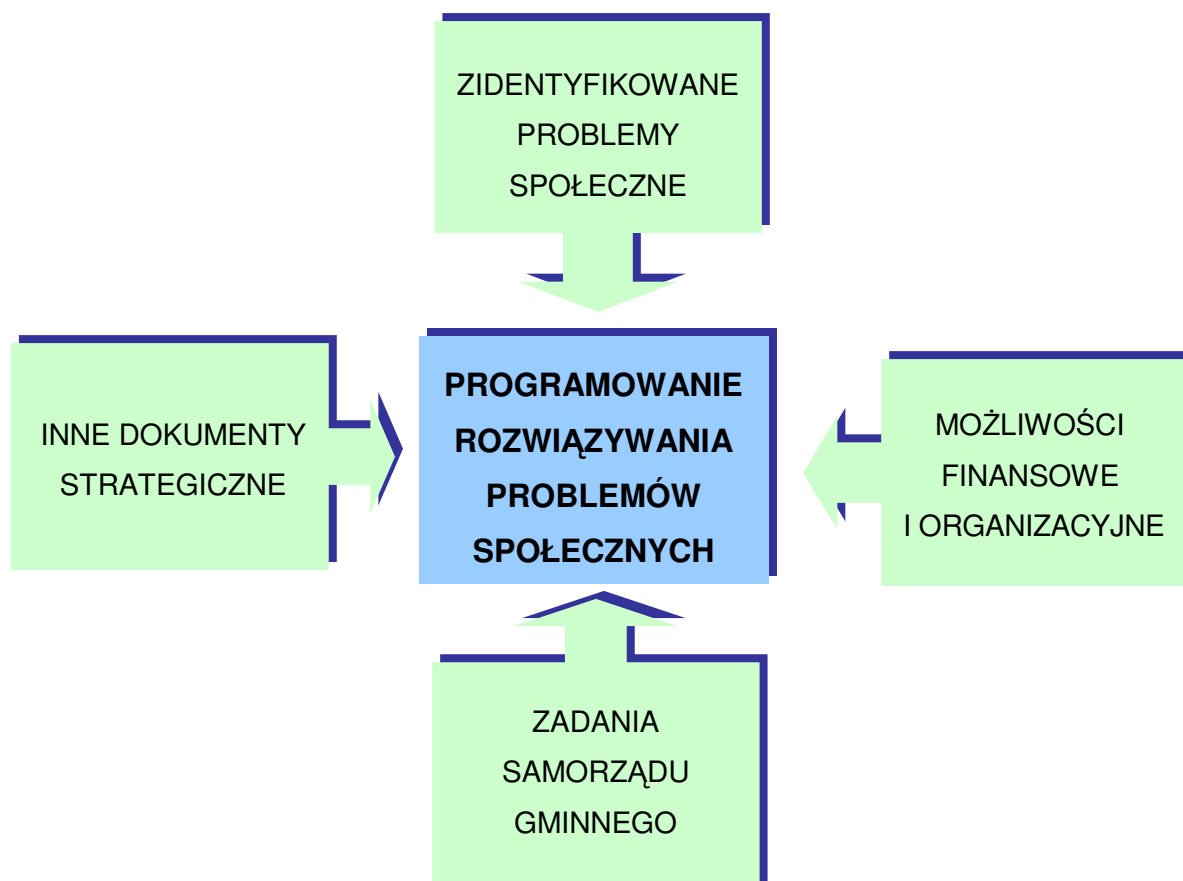
w skuteczniejszy sposób mogła opierać się kryzysom powodowanym przez czynniki i kwestie zewnętrzne, takie jak np. bezrobocie, czy też czynniki wewnętrzne powodujące rozpad pożycia, np. problem alkoholowy. W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja i działalność organizacji pozarządowych.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej nie sposób nie dostrzec tych kwestii w dokumencie programowym i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju. W dalszej części niniejszego dokumentu zaprezentowano najważniejsze dla gminy Biała kwestie problemowe, których rozwiązywanie powinno być przedmiotem szczególnej troski ze strony instytucji gminnych i ich społecznych partnerów.

Poniższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

ZWIĄZEK ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Z PROGRAMOWANIEM DZIAŁAŃ

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

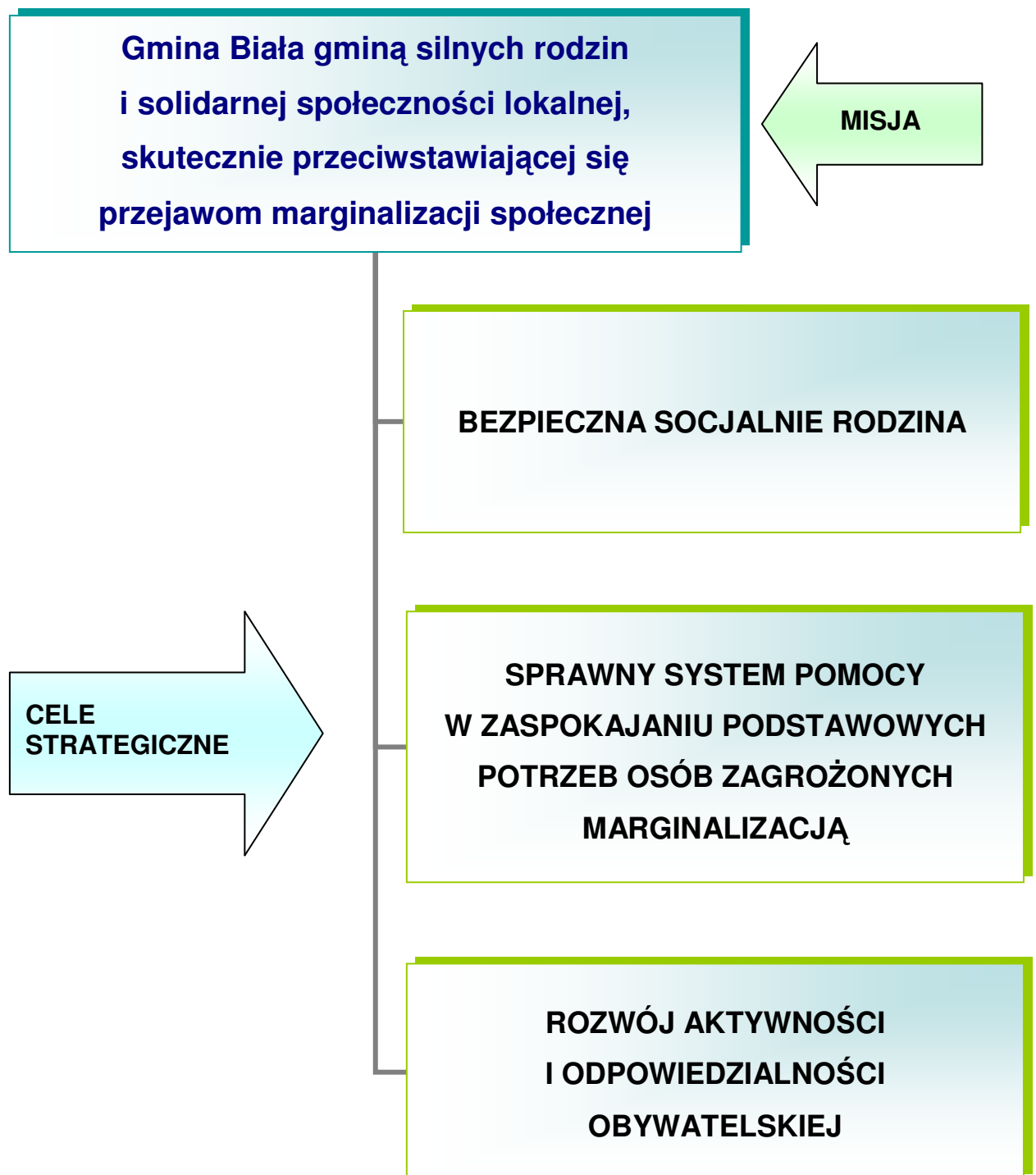
W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

3.1. MISJA

**Gmina Biała gminą silnych rodzin
i solidarnej społeczności lokalnej,
skutecznie przeciwstawiającej się
przejawom marginalizacji społecznej**

3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

1. Podnoszenie jakości i dostępności realizowanego systemu świadczeń rodzinnych.
2. Włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych, m.in. poprzez promowanie aktywnych postaw społecznych celem zwiększenia uczestnictwa rodziców w przedsięwzięciach poszczególnych placówek.
3. Rozwój sieci placówek edukacyjnych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży, m.in. zwiększenie dostępności bazy już istniejącej, organizowanie czasu wolnego (zajęcia pozalekcyjne, boiska, kluby, miejsca zabaw) oraz tworzenie nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych.
4. Rozwój centrów rekreacyjno-integracyjnych dla dzieci i młodzieży (kawiarenka, siłownia, mini-kino, klub).

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej.
2. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
3. Organizacja wsparcia i opieki doraźnej w szkole (m.in. lokalne świetlice czynne cały tydzień).
4. Organizacja punktu konsultacyjnego dla rodzin dysfunkcyjnych (prawnik, psycholog, pedagog).
5. Utworzenie samopomocowej grupy wsparcia dla samotnych matek.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemami ubóstwa i bezrobocia:
  - organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
  - zapewnienie odzieży i wyposażenia w artykuły szkolne,
  - organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego.
2. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi.
3. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
4. Opracowywanie i realizacja programów specjalnych na rzecz dziecka i rodziny.
5. Promowanie zdrowego stylu życia, m.in. poprzez odpowiednie wykorzystanie bazy sportowej i rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

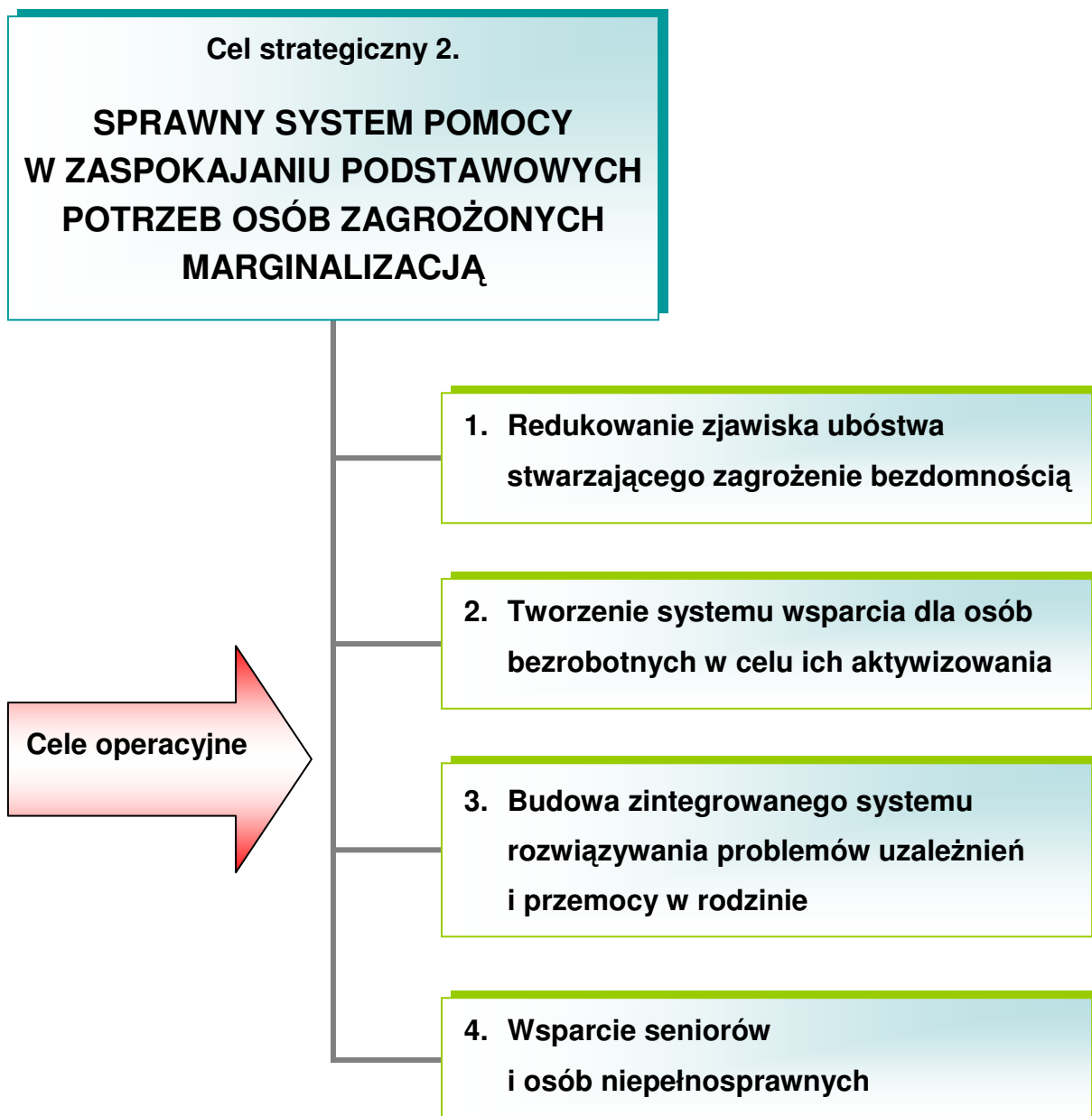
Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej i szkoły.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

1. Zmniejszanie skutków ubóstwa poprzez systematyczną pomoc rzeczową i finansową, realizowaną przez Ośrodek Pomocy Społecznej oraz współpracujące z nim organizacje pozarządowe.
2. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania robót publicznych, prac interwencyjnych, zatrudnienia wspieranego, prac społecznie użytecznych.
3. Systematyczne doszkalać pracowników socjalnych w zakresie wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej – kontraktu socjalnego.

4. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze i na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
5. Wsparcie osób pozostających w najtrudniejszych warunkach materialnych przynajmniej jednym gorącym posiłkiem dziennie.
6. Zapewnienie schronienia osobom go pozbawionym, m.in. poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy dla osób bezdomnych.
7. Rozwój sieci mieszkań socjalnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Rozwijanie stałej współpracy jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i Powiatowego Urzędu Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie gminy.
2. Podjęcie działań w zakresie aktywnej integracji osób niepozostających w zatrudnieniu i korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, mających na celu doprowadzenie ich do powrotu na rynek pracy oraz ich integracji ze społeczeństwem.
3. Objęcie szczególną pomocą osób długotrwale bezrobotnych (poradnictwo, grupy wsparcia) oraz udzielanie wsparcia w zmianie kwalifikacji, kształceniu, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do odpowiednich źródeł informacji.
4. Współdziałanie w organizacji prac społecznie użytecznych, robót publicznych.
5. Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy, m.in. poprzez opracowanie i wdrożenie systemu dogodnych ulg podatkowych z tytułu podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej.
6. Współudział w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
7. Praca socjalna z osobami długotrwale bezrobotnymi, w tym podejmowanie działań zmierzających do wzrostu ich kompetencji życiowych i umiejętności zawodowych.
8. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Prowadzenie działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych:
  - współuczestnictwo w kampaniach medialnych,
  - prowadzenie akcji informacyjnych, rozpowszechnianie broszur, rozlepianie plakatów.
2. Promowanie zmiany zachowań i postaw mieszkańców wobec używek.
3. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
4. Rozwój działalności punktu konsultacyjnego (zatrudnienie prawnika, psychologa).
5. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod oraz wzmacnianie efektów leczenia.
6. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.

1. Systematyczny monitoring i analiza potrzeb mieszkańców będących w wieku poprodukcyjnym oraz niepełnosprawnych.
2. Rozwijanie systemu pomocy seniorom w ich środowisku zamieszkania, m.in. poprzez organizację Klubu Seniora.
3. Doradztwo i zachęcanie do rozwoju małych form pomocy dla osób starszych, takich jak rodzinne domy pomocy społecznej.
4. Szkolenie profesjonalnych kadr zajmujących się opieką środowiskową.
5. Organizacja grup wsparcia w zakresie doraźnej opieki nad osobami przewlekle chorymi oraz starszymi czasowo pozbawionymi opieki rodziny.
6. Zapewnienie osobom starszym gorącego posiłku dostarczanego do miejsca zamieszkania przez opiekunki OPS-u i pomoc sąsiedzka.
7. Zorganizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

8. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie:
  - likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej,
  - aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
9. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym aktywnego udziału w działalności sportowej i kulturalnej, m.in. organizacja klas integracyjnych, imprez integracyjnych.
10. Inspirowanie lokalnej społeczności do tworzenia samopomocowych grup wsparcia.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

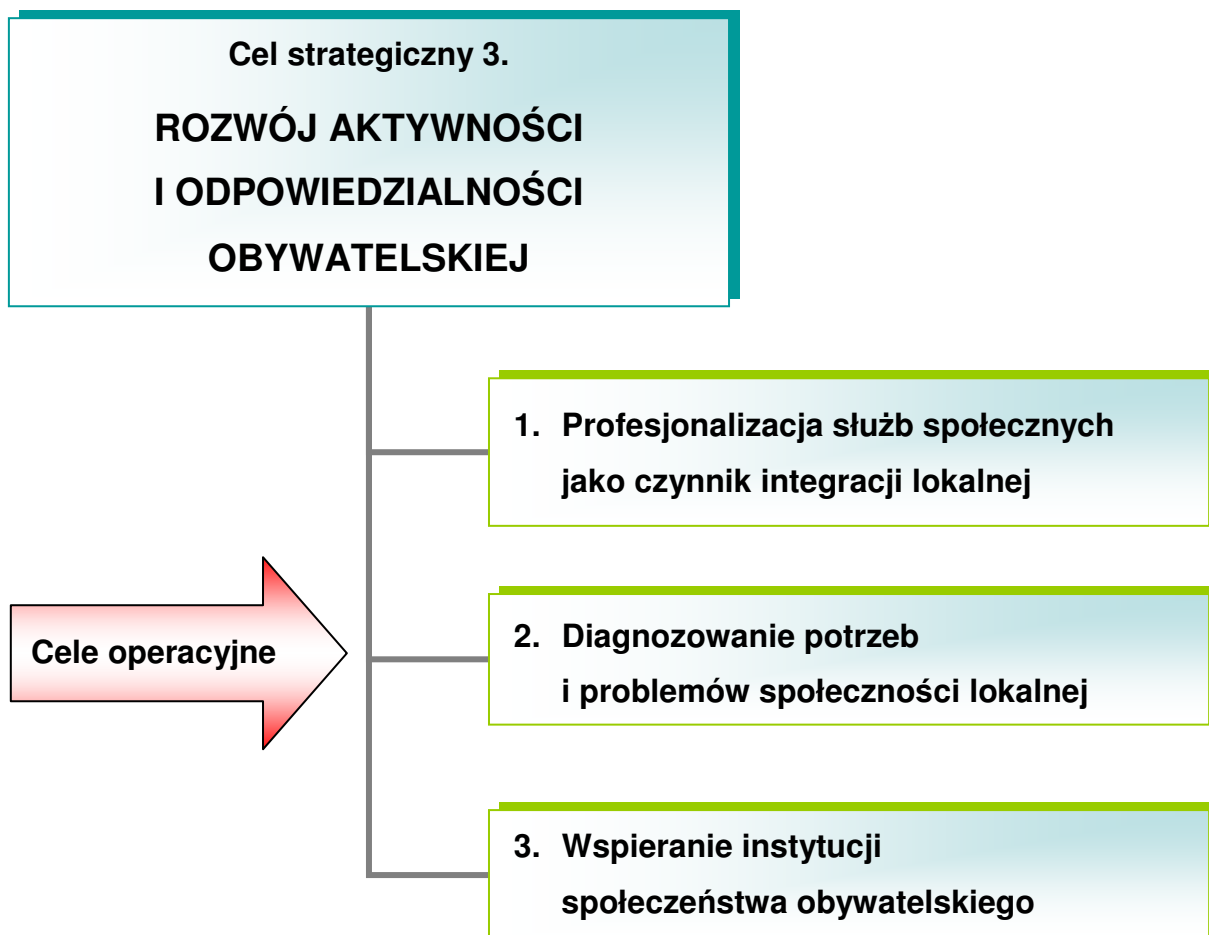
Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej i szkoły, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.

1. Wzmocnienie roli pracownika socjalnego jako profesjonalisty działającego na rzecz pełniejszej integracji społecznej osób ubogich i wykluczonych społecznie.
2. Systematyczne doszkalać pracowników socjalnych.
3. Motywowanie pracowników socjalnych do zdobycia specjalizacji w zawodzie.
4. Rozwijanie pracy socjalnej i kontraktu socjalnego jako najskuteczniejszych form pomocy oferowanych przez pracownika socjalnego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.

1. Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.
2. Wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy; mobilizowanie organizacji pozarządowych do podjęcia lub wzmożenia działalności na rzecz społeczności lokalnej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.

1. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi.
2. Rozwój wolontariatu – podjęcie działań w kierunku utworzenia Centrum Wolontariatu.
3. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej i szkoły.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- **Zespół wdrażający strategię.**

Zespół powinien zostać powołany przez burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca burmistrza, kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez burmistrza.

- **Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

3.3.2. WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

W obszarze polityki społecznej dysponujemy stosunkowo szeroką gamą wskaźników społecznych, za pomocą których możemy skutecznie oceniać poziom wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

- W obszarze dotyczącym ludności:
  - przyrost naturalny na 1.000 osób,

- saldo migracji na 1.000 osób.
- W obszarze dotyczącym rynku pracy:
  - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
  - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
  - liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
- W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
  - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
  - dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
  - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
  - głębokość ubóstwa,
  - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.
- W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
  - liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej,
  - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również wskaźniki – instrumenty polityki społecznej, za pomocą których cele mogą być osiągnięte lub które mogą wspomagać procesy osiągania celów. Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi należących do klubów AA itp. w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,
- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,

- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiągniętych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Miejska rocznie będzie przeznaczająca na ten cel. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Miejską stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

3.3.4. PROPONOWANE PROJEKTY – BANK POMYSŁÓW

Prezentowane projekty powstały w trakcie prac nad dokumentem strategicznym i przedstawiamy je na zasadzie „banku pomysłów”, tzn. ich realizacja jest wskazana, ale możliwa będzie dopiero wtedy, gdy wnioskodawcy projektów pozyskają na nie środki

finansowe. Należy dodać, że zaproszenie do budowania projektów przekazano organizacjom pozarządowym i instytucjom gminy działającym w obszarze polityki społecznej.

Projekt 1

„Ku dorosłości bez nałogów”

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Publiczne Gimnazjum w Białej, ul. Tysiąclecia 16, 48-210 Biała, tel. (077) 438 78 00.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Publiczne Gimnazjum w Białej, sala gimnastyczna, klasy, aula, korytarz.

CEL PROJEKTU

Zminimalizowanie zjawiska, jakim jest wczesna inicjacja związana z sięganiem po substancje szkodliwe dla zdrowia, takie jak: alkohol, papierosy czy narkotyki. W obecnych czasach można zaobserwować, iż wiek dzieci, w jakim zaczynają sięgać po używki drastycznie obniża się. W związku z tym oprócz systematycznego uświadamiania o szkodliwości korzystania z używek, należy przedsięwziąć akcję profilaktyczną, która skłoniłaby młodzież do refleksji nad odpowiedzialnością za podejmowane decyzje, a jednocześnie mobilizowałaby do prowadzenia zdrowego trybu życia.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- uświadomienie uczniom potrzeby prowadzenia zdrowego trybu życia, analiza możliwości gospodarowania czasem wolnym,
- uświadomienie uczniom szkodliwości sięgania po papierosy, alkohol i narkotyki,
- kształtowanie postaw asertywnych wśród uczniów, upowszechnianie zasad prawidłowej komunikacji interpersonalnej,
- kształtowanie pozytywnych i aktywnych postaw społecznych,
- rozwijanie zdolności samokontroli.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Projekt kierowany jest do uczniów bialskiego gimnazjum (gimnazjaliści mają z niego skorzystać, zakładając że cele zostaną zrealizowane).

ZAKRES PROJEKTU

1. Konkursy w zakresie problematyki uzależnień – konkurs literacki (forma dowolna: wypracowanie, wiersz, opowiadanie, fraszka, odezwa, rozprawka, inne na jeden

z wybranych tematów: „Moje życie – mój wybór”, „Planeta bez nałogów”, „Nieprzemyślane decyzje przyczyną własnej klęski”), konkurs plastyczny na wybrany temat (forma dowolna: plakat, komiks; „Używkom – stop!”, „Nie czyń drugiemu, co Tobie nie miłe...”, „Niechlubna dorosłość”). W konkursach uczestniczyliby wszyscy uczniowie, a prace uczniów powstawałyby na lekcjach plastyki i języka polskiego.

2. Zorganizowanie debaty uczniowskiej pod hasłem „Walcz z używkami tak skutecznie, byś czuł się bezpiecznie”.
3. Organizowanie lekcji wychowawczych, na których miałyby miejsce projekcja filmów dotyczących alkoholu, narkotyków i nikotyny (omówienie filmów i tworzenie klasowej deklaracji walki z uzależnieniami).
4. Przeprowadzenie apelu pod hasłem „Ku dorosłości bez nałogów”.
5. Ekspozycja najlepszych prac literackich i plastycznych na korytarzu szkolnym.
6. Prelekcja na temat uzależnień przygotowana przez specjalistę pracującego z osobami uzależnionymi.

Ponadto przed rozpoczęciem tygodnia profilaktyki, nauczyciele przedmiotów: historii, WOS-u, biologii, religii opracują i podejmą na swoich lekcjach tematy związane z problematyką opisywanych używek.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

W realizację projektu chcielibyśmy włączyć specjalistów pracujących z osobami uzależnionymi, pracownika Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz pracownika Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA I FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

Na tym etapie trudno oszacować koszty, które wiązałyby się z zakupem materiałów biurowych (farby, flamastry, ołówki, bloki niezbędne do wykonania prac plastycznych i dekoracji na apel). Aby zmotywować uczniów do twórczej pracy na lekcjach języka polskiego i plastyki należałoby docenić najładniejsze prace przygotowując nagrody rzeczowe lub atrakcyjny, jednodniowy wyjazd np. na basen.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja projektu odbywałaby się przez pięć kolejnych dni w styczniu.

Projekt 2

„Szkoła na TAK”

WNIOSKODAWCA PROJEKTU

Publiczna Szkoła Podstawowa w Śmiczu, Śmicz nr 106, 48-210 Biała.

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Publiczna Szkoła Podstawowa w Śmiczu.

CEL PROJEKTU

Projekt ma na celu zagospodarowanie czasu wolnego.

CELE SZCZEGÓŁOWE

- nabycie umiejętności pływania,
- nabycie umiejętności wykorzystywania sieci Internet do nauki,
- rozwijanie zainteresowań turystyką i sportem.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Uczniowie szkoły.

ZAKRES PROJEKTU

- zajęcia pozalekcyjne w szkole,
- wycieczki, rajdy,
- obozy, kolonie.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

- Urząd Miejski w Białej.
- Rady sołeckie.
- Dom Kultury.
- Stowarzyszenie Odnowy Wsi.

CZAS REALIZACJI PROJEKTU

Realizacja projektu odbywałaby się przez cały rok.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. Powinny je również rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną,*
- Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego, oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.